ТООГОЙ ХҮНХИНӨӨН БУ ТАҺАРАГ!

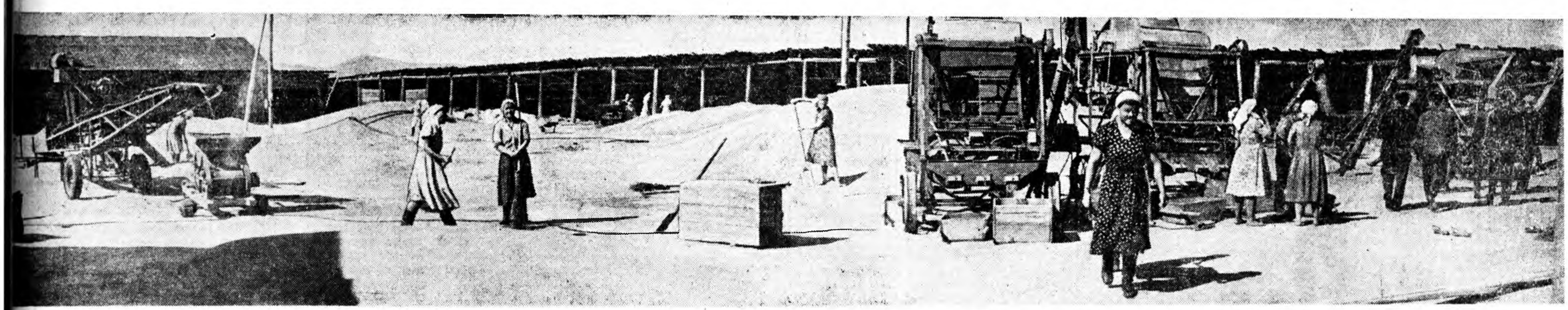

Ургаса хуряалга үдэрһөө үдэртэ түргэдэжэ, тоог дээрэ тараан орожол орожол байна. Хяагтын «Дружба» колхоз энэ жэлдэ гүрэндөө 20 мянган центнер таряа тушааха гэжэ шиидээд, тэрэнэйнгээ 10 мянгыень Мооройшын бэлэдхэлэй пунктда оруулаа. Колхозой тоог дээрэ ороһон тараан тэрэ дороо сэбэрлэгдэжэ, гүрэндэ тушаагдана, үрэһэндэ хаагдана. Эндэхи Үнгэрхэйн тоог дээрэ ороохо сэбэрлэдэг аяар 18 элдэб машинанууд хүдэлгэгдэнэ. Зураг дээрэ: Үнгэрхэйн тоог.

С. КЛИМОВЭЙ фото.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! *41-дэхи жэлээ гарана.*

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 212 (10580) | 1964 оной сентябриин 6, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ШЭЛЭГДЭМЭЛ ОРООҺОН — ҮРЭҺЭНДЭ

Хүдөө ажахыгаа интенсификациин замаар хүгжөөхэ, тарялангай гектар бүриһөө ехэ ургаса абаха гэһэн дайшалхы зорилго колхоз, совхозуудай таряашадай үмэнэ партиимнай Центральна Комитедэй февралиин Пленум табиһан байна. Тэдэ баян ургаса абахын тула газараа һайнаар элдүүрилхэ, үтэгжүүлхэһээ гадна, нэн түрүүн эрхим шанартай үрэһэн хэрэгтэй гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ.

Энэ арсашагүй эрилтые баримталжа, тэрэниие үйлэдбэриингөө ёһо заншал болгоһон колхоз, совхозууд республика доторнай олон. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин олонхи ажахынууд жэл бүри сортовой, һайн үрэһөөр тарилга хэжэ, ургасаяа дээшэлүүлнэ. Эндэхи «Коммунизм», «Загансткий», «Забайкалец» колхозуудай агрономууд нүхэд Улич, Лютаева, Шаманов болон бусад нютагтаа эрхим сортын үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр бии болгожо шадаа. Иимэл хадаа мухар-шэбэрэйхид жэлһээ жэлдэ үндэр ургаса түйлажа, Эхэ орондоо хэдэн миллион пуд таряа тушаана ха юм.

— Түрүүшын хэдэн мянган центнер үрэһэн зернопультаар сэбэрлэгдөөд, амбаарта хаагдаа. Бүхы 23 мянган центнер үрэһэеэ түрүүн «ОПВ-20», хожомынь «ОСМ-3У» машинаар сэбэрлэжэ октябрь һарада дүүргэхэбди,—гэжэ агроном Шаманов «Забайкалец» колхозһоо мэдээсэнэ.

Шэлэгдэмэл һайн үрэһэ хүрэнгөөрөө Тарбагатайн «Маяк», Түнхэнэй «Сибиряк», Зэдын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд суурхадаг. Эдэнэрэй амжалтада баһал агрономуудайнь аша габьяа ехэ.

Тиигэбэшье олохон ажахынууд жэл бүри муу шанартай, хуушарһан сортын гү, али жэжэр үрэһөөр лэ тарилга хэдэг заншалтай. Жэшээнь, Баргажанай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (агрономынь нүхэр Буяев) үрэһэ хүрэнгэеэ бүхэли үбэлдөө задагай зайдан һарабша доогуур хаяжа, шубуу шонхорой хүнэһэн болгоно, саһа уһанда даруулжархина, шанарыень муудуулна. Хабартаа тарилгын шанарта хүсэд хүргэгдөөгүй үрэһэ хэрэглэхэ баатай болодог. Иимэл ха даа тус колхоз хүрэнгэрһөө бага ургаса абадаг. Мүн Зэдын «Коммунизм» колхоздо, Хоринн управлениин Анаатай совхоздо, бусад зарим ажахынуудта үрэһэндөө иимэл һаланаар, хайша хэрэгээр хандаха баримтанууд үзэгдэнэ.

Олохон ажахынууд үрэһэ хүрэнгэеэ намарай дулаанда хүсэд сэбэрлэжэ абахын орондо, тэрэнээ бүхэли үбэлдөө, хабартаа худхадаг муу заншалтай болошонхой. Энэ ушарта хүрэнгын ороһон хоролтодо орохоһоо гадна, шанараа гээдэг ха юм. Эдэ бүгэдые мэдэжэ, хаража байгаад, эндэхи агрономууд шухала хэмжээ абадаггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Мүнөө үедэ колхоз, совхозууд ороохо сэбэрлэхэ хүсэтэ машинануудаар хангагданхай. Хэрбээ тэдэнииие ургаса хуряалгын эхилхэтэй сасуу түрэгэн сүүдхэдэ хүдэлгэбэл, үрэһөө намартаа хүсэд сэбэрлэжэ дүүргэхэ арга бии. Иимэл энээндэ анхарал табиха хэрэгтэй. Таряа хуряалгын хаһа һара шахуу болобошье, үрэһэ хаалга, сэбэрлэлгэ олон газарта эхилээдүй. Энэ хүдэлмэри Хоринн, Яруунын управленинүүдтэ хангалтагүй байһаар. Жэшээлхэдэ, Хэжэнгын совхоз нэгэшье центнер үрэһэ хаагаагүй.

Һайн шанартай, эрхим сортын үрэһэ бэлдэхэ гээшэ нэн түрүүн колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй агрономуудай нангин хэрэг мүн. Һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэтэй байхын тула хэр ехэ үүсхэл оролдолго гаргаһаб, тэрэнэйнь зэргээр агрономуудай ажал ябуулга сэгнэгдэхэ жэшээтэй. Тиимэһээ, нүхэд агрономууд, эдэ үдэрнүүдтэ ажалдаа байһан ороохо сэбэрлэдэг бүхы машинануудые хоёр-гурбан хаһанда хүдэлгэхэ, сентябрь, октябрь һаранаудта бүхы хүрэнгэеэ тарилгын шанарта хүргэхэ хэмжээ абаха — танай нангин хэрэг.

Ургалтаяа байгша ондо хура бороон ехээр орожо, үрэһэнэй тараанай ургаха, гутаха баримтанууд али олон ушарна. Тиимэ хадань колхоз, совхозуудай агрономууд үрэһэндэ хэрэглэгдэмээр таряа бүри хадагдаагүй байһандань шалэн абаха болоно. Тиигээд тэрэнэй ямараар хуряагдажа, ороохонинь хаана зөөгдөөд, ямараар сэбэрлэгдэжэ байнаб гэжэ саг үргэлжэ анхарха уялгатай.

Үрэһэнэй таряа саг соонь хатааха, сэбэрлэхэ, элдэб сортын ороохо холин худхангүй, шубуу шонхорой орохогүй газарта хадагалха хэрэгтэ тоотуудые даагшад ехэхэн үүргэтэй. Даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар, эзэн ёһоор хандадаг хүнүүд — тоогые даагшад олон.

Нүхэд тоогые даагшад! Түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, үрэһэнэй таряа саг соонь сэбэрлэжэ, тарилгада хэрэглэгдэмээр болгохо, тоог дээрээ кододоо гуримтай арюун байлгаха гээшэ таанадай нэрэ хүндын хэрэг. Ажалдаа иимэ үнэн сэхээр хандадаг, **үрэһэнэй таряа саг соонь бэлэн болгоһон хүнүүдые, тоогые даагшадые материальна талаар урмашуулха, нэмэлтэ түлөөһэ үгэхэ шухала.**

Һайн шанартай, эрхим сортын үрэһэтэй болохо хэрэгтэ механизаторнууд баһал ехэ үүргэтэй. Үрэһэнэй таряа хуряахадаа, сэбэрлэхэдээ тэдэнэр залхуурангүй комбайнуудаа, таряа сэбэрлэдэг машинануудаа бултыень ороохоной хогһоо арилгаха болоно. Хэрбээ тиимэ хэмжээ абаагүй һаа, нэгэ сортын үрэһэн нүгөөдэтэеэ холилдожо, шанараа алдахал.

Ерэхэ жэлдэ баян ургаса абаха үндэһэ һуури мүнөөл табигдажа байна. Үрэһэнэй таряа хүсэд хүрэхөөр хааха, тэрэниие хатааха, сэбэрлэхэ, һайса заһагдаһан амбаар, складта нарииваар хадагалха, шанарыень лобараторидо шалгуулха гээшэ мүноодэрэй шухала зорилгонуудай нэгэн. Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, партиина организацинууд, үйлэдбэриин управленинүүд, тэндэхи хүдөөгэй парткомууд энэ ехэ хэрэгые өөһэдынгөө үдэр бүриин хиналтада абажа, һайнаар эмхидхэхые оролдохо зэргэтэй.

УЯЛГАЯА ШЭНЭЛЭЭБДИ

Хура бороогой хэды һаатуулаашье һаа, таряа хуряалга, гүрэндэ тушаалга урагшаа дабшаһаар. Һүүлэй мэдээгээр колхознай 745 гектар таряа хуряажа, 8170 центнер ороохо абаа. Үшөө 300-гаад гектарта тараан амяарлан хадагдаад, баалдаа хэбтэнэ.

Шэнэ ургасынгаа таряа Эхэ орондоо тушаажа байнабди. Энэ жэлдэ бүхыдөө 3900 центнер таряа гүрэндөө худалдаха түсэбөө, 5000 центнер тушааха социалис уялгаяа мүнөө дүүргээбди. Гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда 5000 центнер тараан ороо. Колхозой 10 шофер, туһалхаар ерэһэн 6 шофер үдэртөө таряа комбайнуудһаа зөөгөөд, һунидөө бэлэдхэлэй пунктда абаашана. Шофернуудай дундаһаа Леонид Кузьмич Асташов шалгарна. Энэ түрүү шоферто мүнгэн шан барюулагдаа.

Колхозоймнай гэшүүд арга боломжонуудаа хаража үзөөд, түрүүн абаһан уялгаяа шэнэлхэ, гүрэндөө хамта 7000 центнер таряа худалдаха гэжэ шиидээбди. Ороохо тушаалга үргэлжэлһөөр.

И. ЕЛЬНИКОВ,
«Советская Россия» колхозой бухгалтер.

Тарбагатай.

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАР ХУРЯАГДАБА

Мүнөө жэлдэ Хурамхаанай совхозой кукурузашад Сайфулла Гатаулин, Иван Бурцев, Виктор Молчанов гэгшэд һайн ургаса ургуулаа. Тэдэнэр үнгэрһэн хабар газараа шанартайгаар элдүүрилжэ, тарилга хэһэн, ургасыень һайнаар харууһалһан байгаа юм. Зунай үедэ 4—5 дахин зуруул хоорондын элдүүрилгэ хэгдэһэн, минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа.

Тиигэжэ тус совхозой кукурузашад һайнаар ургуулһан ургасаяа саг болзор соонь хуряажа абахын хойноһоо горитой оролдолго гаргаба. Механизаторнууд үгэдөө хүрөө. Мүнөө эндэ кукурузын полинуудай һүүлшын гектарнууд хуряагдажа абтанхай. Эртын хюруу унахаһаа урид энэ хүдэлмэри дүүргэгдэбэ гээшэ.

Һүүлэй мэдээгээр тус совхоздо хамта 7 мянга 656 тонно кукурузын силос дарагдаа. Хуряалгада хабаадаһан совхозой механизаторнууд Ухин Дылыков, Михаил Плотников гэгшэд һайнаар ажаллаа. Комбайнер Иван Поздняков, Гавриил Серебрениковтэй сугтаа ажаллажа, 6 гектарай орондо үдэр бүри 8—10 га хуряажа байгаа.

Л. ГАРМАЕВА.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР Д. Е. ПЛЮСНИНИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хүдөө ажахыда олон жэл һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, таби наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан Мухар-Шэбэрэй аймагай Охин Булагай совхозой директор нүхэр **Плюснин Демид Ефимовичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. РАДНАЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1964 оной сентябриин 3.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

ҮҮРЭГЭЙ ЮРЭНХЫ ЭРДЭМЭЙ, ҮЙЛЭДБЭРИИН ҺУРАЛСАЛААР АЖАЛДА ДУРИҺУУЛХЭ ПОЛИТЕХНИЧЕСКЭ ДУНДА ҺУРГУУЛИИЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Һуралсалха-хүмүүжүүлгын хэрэгтэ амжалта түйлаһаниинь түлөө, Баргажанай аймагай Үлюнэй юрэнхы эрдэмэй, үйлэдбэриин һуралсалаар ажалда дуриһуулхэ политехническэ дунда һургуулиие анхан тогтоһоор зуун жэл болоһонтойнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха:

Васильев Иннокентий Матвеевичые — һургуулиин директор.

Волчугова Галина Антроновнае эхин классуудай багшэ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. РАДНАЕВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Л. САБУРОВ.

Улаан-Үдэ хото. Соведүүдэй байшан. 1964 оной сентябриин 4.

МЯНГАН ГЕКТАР—МАНАЙ ХҮСЭЛ

Үнгэрэгшэ жэлдэ 400 гаран гектар таряа сабшан унагаажа, 670 гектарые хуряан сохиһон комбайнер Сандан Аюшеевич Цыденов тухай Зэдын аймагай Бургалтай нютагайхид һайн мэдэхэ байха даа. Энэ хүмнай «Мир» колхоздо киномеханигаар ажалладаг, тэрэ ажалдаа магтаалтайшье ябаһан. Хүн зоной талаһаа тэрээндэ олохон баясхалан хүргэгдэһэн байха. Нүхэр Цыденов — коммунист. 1958 онһоо хойшо механизатораар, комбайнераар ажаллаһан, мүн гурбан жэлэй туршада киномеханигаар хүдэлһэн. Тинбэшье таряа хуряалгын халуун хаһын орожо ерэхэдэ, нүхэр Цыденов һара хахадай ээлжээтэ амаралтаяа абаад, түрэл колхозойнгоо таряа хуряалсадаг. Энэнэй урда тээ «С-4» комбайнаар дүрбэн жэлдэ ажаллаа. Мүнөө хоёрдохи жэлээ «СК-3» комбайнда ажаллажа байна. Дүй дүршэлтэй, бэрхэ комбайнер гү гэжэ бургалтайнхидһаа асуугыт. Бэрхэл, үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз соогоо түрүүлээ гэжэ тэдэнэр үгэ дуугүйхэн дохихо. Энэ үедэ нүхэр Цыденов «Мир» колхозой 1-дэхи отделенидэ ажаллана. Тэрэнэй хөөрөөс, хүндэтэ уншагшад, анхарыт.

Киномеханигай ажалые би муу гэжэ һанадаггүйб. Ажалдаа дуратайб. Тиигээд хуушан лэ механизатор, комбайнер һэн хойноо техникэ, машина тээшэ эжэлүүдгүй тэгүүлхэш даа. Намда олохон хүн хэлээ: «Сандан, механизатораар колхоздоо хүдэлхэеэ яанабши? Юун кино харуулаа гээшэб гэжэ ябанаш?» Тэдэнэр зүб. Тэдэ манай кинофикациин таһагта баһал хүн дутадаг. Тиимэһээ таряа хуряалгын халуун хаһа, хүшэр үедэ ээлжээтэ амаралтаяа абаад, таряа хуряалсажа байбални дээрэ бэшэ аал?

Олон табые шашаад ялалай. Август һарын эхин багаар «Мир» колхозой түрүүлэгшэ Радион Николаевич Яковлевтай комбайнда ажаллаха тухай хөөрэлдөө һэмди. Сүлөөтэй саг олоод, «ЖВН-6» жатка хабсарааб. Нёдондо суг ажаллаһан Иван Гуранов намда туһалалсаа.

Августын 15-да амаралтаяа абааб. Комбайн дарагар бэлэн байгаа. Һаяхан сабшажа эхилжэ байтарнай, гурбан сүүдхэдэ бороо адхажархиба. Таряанньье һайсахан нороо.

Энэ жэлдэ ургасаньье угаа һайн. Хаа хаанагүй харахадаш, аржагар шара залаануудаа даажа ядан долгилһон тараан нэмжыхэ. Энээн соогуур харгы гарган, гэзэгэ мэтээр баалнуудые һубарюулан ябахада ямар урматай гээшэб! Бүришье ондоо нэгэ мэдэрэл сээжэндэшье түрэхэ. Баярай ямаршьеб шэнэ долгин сэдьхэлыеш дэлбэрүүлхэ. Ондоо комбайнернууд нимэ мэдэрэлдэ абтадаг ха гү? Мэдэнэгүйб. Би өөрынгөө энэ һаналые хүндэшье хэлэгшэгүйб.

Тэд ингэжэ баясахын тула һайнаар ажаллаха хэрэгтэй гэжэ хүн бүхэндэ мэдээжэ. «Залхуугай доро олбог шардаг, бэрхын доро шүбгэ хайша» гэжэ буряад зон дэмы хэлсэдэггүй. Борьёогой совхозой түрүү комбайнернууд — скоростнигууд Протасов, Зайцев, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Бубей Хуригановичи Дармаевай ажал, дүй дүршэлтэй танилсаһан байхаб. Манайшье Бургалтайда дүй дүршэлоор баян комбайнернууд олон. Алексей Бадмаев, Владимир Очиров, Навел Аксенов, Жигжит Убугунов гэгшэдые түлюур механизатор, комбайнернууд гэжэ яажа болохоб. Ажалай ёһото баатарнууд... Тэдэ мүнөө муу бэшээр ажаллажа эхилээ.

Сүүдхэдээ 14—15 час ажаллаха гээшые би дэмжэнэб, нимэ ёһоор мүнөөшье ажалланаб. Үглөөнэй 4—5 час багаар унтариһаа хобхороогүйдэш аргагүй. 7 часта ажаллажа ябахаш. «ЖВН-6» жатка муу бэшэ машина. Үргэдэг оньһые һайнаар тааруулжа табибал, хутагынгаа шүдөнүүдые ходо шалгажа ябахада шулуутайшье газарта ядамаргүй гарадаг. Тэгнэхэнээр аннарадаа хоноожо шадабал, мотовилаяа ходо тааруулжа ябабал, ялхитайшье газарта түлилтагүй. Мүнөө Обоото гэжэ газарта таряа хадан унагаанабди. Шулуутай, хайртай. Тиибэшье һаань 2-дохи, 3-дахи скорость дээрэ һэлгэжэ ябаад хаданабди. Жэжэхэн юумэнүүдэй эбдэрхэдэ ябууд дундаа шахуу заһаха арга олдоно. Машинаяа үглөөгүүр эртэ тоһолоод, түлишэ, уһыень поли дээрэ хэжэ үрдинэбди. Түлишэ, уһа шэрэдэг Бадмажаб Банновые магтамаар. Загуунайшни нэгэ үзүүртэ боошхотой солярка, дизмазка, цистернэтэй уһан бэлэн табяатай байдаг. Эдеэлгэндэ нэгэшье минута гээнэгүйбди. Эдэ шанагшад Нагма Дондокова Дарисурен Цыдымпилова хоёр хээрэ поли дээрэ эдеэгэймнай асаржа үгэнэ. Һүниин 12 час багта эдеэлээд, 2—3 час болотор ажалланабди. Үдэртөө ямар нэгэн жэжэ хэрэгэй гарахада, һэлгэлдээд ажалланабди. Тиихэдээ машинамнай нэгэ зааханшье һаатанагүй бшуу.

Мүнөө үедэ 200 гектар тухай таряа сабшажа унагаагаад байнабди. Үдэртөө 40—50 гектар алдахагүйш. Эндэ үшөө хэлэхэ юумэн байха. Үшөөл бидэ газараа муугаар хахална гэшэ хабди. Обоото гэжэ газарай ехэнхи полинуудта ганса 2-дохи скорость дээрэ ябалтай болоно. Түргэн ябабалшни, хамаг ремень мулта һурэжэ гарашахал.

Ургасые богонихон болзор соо хуряаха гээшэмнай ганса бидэ, комбайнернуудһаа дулдыдаха ха юм. Тиимэ тула бидэ эсэнэ сусашагүйгөөр ажаллаха ёһотойбди. Комбайнимнай заһабаряар һайн. Иван Гуранов бидэ хоёр шадахаараа оролдоо зомди даа.

Тарямнай нилээд үдхөөр гараа. Эндэ одоол машинаяа нарин нягтаар харууһалнабди. «Хёрхоор хара» гэжэмнай энэл гүб даа. Үдхэн шэнгэниие харалсажа, түргэн скоростёор машинаяа ябуулхые бидэ шадалаараа оролдонобди. Иигээд баалнуудые хуряажа эхилхэмнай.

Алтан тараанай дундуур харгы гарган, үгышье һаа гээгээгэн һунаһан баалнуудые комбайнаараа үрөбхөөлэн, алтан ороохо бункер руугаа адхаруулан ябахада, хүхин шара һолоомон бухалнуудые жэрылдэн табихада ямар урматай гээшэб! Ходол нимэ урматай ябахын тулада ажаллаха, үшөө дахин ажаллаха, оролдохо хэрэгтэй.

Мүнөө жэл комбайнаараа 1000 гектарай таряа хадаха, хуряахабди гэһэн уялгаяа дүүргэхын хойноһоо оролдонобди. Алтан ороохомнай гүрэнэй, колхозоймнайшье амбаарта элбэгээр адхараг лэ!

С. ЦЫДЕНОВ.
Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Мир» колхозой 1-дэхи отделениин комбайнер.

СОВЕТСКО-ЧЕХОСЛОВАЦКА ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭДЭ ГАР ТАБИГДАА

ПРАГА, сентябриин 4. (ТАСС). Мүнөөдэр Прагын Кремль соо Советско-Чехословацка хамтын Мэдүүлгэдэ гар табигдаба.

Энэ Мэдүүлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент Антонин Новотный гар табяад.

Советско-Чехословацка хамтын Мэдүүлгэдэ гар табилгын үедэ:

Совет талаһаа: советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд Я. С. Насриддинова, А. А. Громыко, Советскэ Союзай маршал С. С. Бирюзов, С. А. Ковпак, М. В. Зимянин, тэрэнэлэн советскэ посольствын дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд байлсаа.

Чехословакиин талаһаа: Чехословакиин партийно-правительственна делегациин гэшүүд Иозеф Ленарт, Иржи Гендрих, Отакар Шимунек, Богуслав Лаштовичка, Владимир Коуцкий, Вацлав Давид, Богумир Ломский, Олдржих Павловский, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүд болон бусад хүтэлбэрилхы партийна, гүрэнэй, ниитын ажал ябуулагшад байлсаа.

Гар табилгын үедэ чехословак болон бусад гадаадын олон журналистнууд байлсаба.

Мэдүүлгэдэ гар табиһанайнгаа һүүлээр нүхэд Антонин Новотный, Н. С. Хрущев үгэнүүдые хэлээ.

А. НОВОТНЫН хэлэһэн үгэһөө

Манай хани барисаанай бата бэхи үндэһэ һууринь германска фашизмда эсэргүү, манай арадуудые сүлөөрүүлхын түлөө чехословак болон совет арадуудай хамтын тэмсэл дотор бүриддэһэн юм гэжэ А. Новотный үгынгөө эхиндэ хэлэбэ. Энэ барисаан 1945 онһоо хойшо жэл бүри улам бэхижээд, мүнөө социалис хүгжэлтын ба манай ажабайдалдахи дэбжэлтын гол зүйл болонхой.

Уласхоорондын политикын гол асуудалнуудаар хараа бодолой ямаршье зүришэл бидэнэй хоорондо үгы байһаниинь, эб найрамдалай түлөө, амгалан оршон байха гэһэн гол ёһоной илахын түлөө, социализмын илалтын түлөө тэмсэл — манай хоёр оронной гадаадын политикын гол хараа шугам болоно гээд хэлсээнүүдэй үедэ элирэн тодороо гэжэ А. Новотный хэлэбэ.

Манай оронуудай хоорондын хани харилсаанай асуудалда ехэ анхарал хандуулаабди, энэнэй мүнөөнэйнь хүгжэлтын шэнжэлжэ үзөөд, энэ хани харилсаан хоёр оронной аша туһада улам гүнзэгыржэ байна гэһэн тобшолол хээбди гэжэ А. Новотный онсолон тэмдэглээ.

Манай бүхы ажал ябуулгын үндэһэ һуури болоһон социалис-интернационализмын гол ёһонуудтай зохилдуулан, социалис оронуудай нэгэдэлые улам бэхижүүлхын тула саашадаа хэхэ ябуулгануудай талаар хоёр делегациин нэгэн һаналтай байһаниинь хэлсээнэй үедэ элирээ гэжэ үргэлжүүлэн хэлээ.

Мүнөөнэй байдалые, саашанхи хүгжэлтын арга боломжонуудые сэгнэлгын талаар һанал нэгэтэй байһанаа хэлсээ хэхэ үедөө элирүүлэн тэмдэглээбди. Коммунис партинуудай зүблөө зарлажа, коммунис хүдэлөөндэхи мүнөөнэй байдалые зүбшэн хэлсэхэ, революционно хүдэлөөндэ, бүхы дэлхэй дээрэ гараһан асуудалнуудые саашадаа хэгдэхэ ябуулгануудые тодорхойлхо шэнэ асуудалнуудые хаража үзэхэ шухала гэжэ хоёр делегаци тоолоно.

Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй политика, тэрэнэй ябуулганууд уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэхи нэгэдэлые бүдүүлигээр эбдэнэ, пролетарска интернационализмые хазагайруулна гэжэ КПК-гай хүтэлбэрилхы түлөөлэгшэд уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй эб эмхиие таһалха замаар зорюута дабшана гэжэ манай хоёр делегаци адляар ойлгон сэгнэнэ. Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые бүрин бэелүүлгын, мүнөө сагай байдалда хабаатай бүхы асуудалнуудаар марксистско-ленинскэ политика сэхэ шууд бэелүүлгын үндэһөөр дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые дахиаа бэхижүүлхын тула шухала бүхы ушар байдал хангаха арга боломжонуудые бэдэрхэ шухала гэһэн һанал бодол баримталнабди,— гэбэ.

А. Новотный үгэеэ дүүргэхэдээ, Чехословакиин аша туһада хэһэн юумэнэйнь түлөө Н. С. Хрущевто, КПСС-тэ, бүхы совет арадта баясхалан хүргөөд, коммунизм байгуулха замдаа шэнэ амжалтануудые түйлахыень эдэеэндэ хүсэбэ.

Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэһөө

Делегациие Чехословакиин газар дээрэ тон хүндэтэй, баяртайгаар угтаһанайнь түлөө Н. С. Хрущев советскэ партийно-правительственна делегациин үмэнэһөө гүнзэгы баясхалан хүргэбэ. Энэнь Советскэ Союзай арадууд тушаа чехословак арадай ахадүү ёһоной халуун мэдэрэлтэй байһанай эли гэршэ жэшээ болоно. Эхэ орондоо буцаад байхадаа, эдэ иигаг талархалай, хани барисаанай эдэ мэдэрэлнүүд тухай совет хүнүүдтэ дамжуулхабди.

Совет хүнүүд чехословак арад тушаа мүн иимэл ахадүү ёһоной хани халуун мэдэрэлтэй байдаг гэжэ хүндэтэ нүхэд таанадые, Чехословакиин бүхы ажалшадые найдуулха байнаб. Советскэ Союз Чехословакиин арадуудай найдамтай хани, үнэн союзнигынь болоно гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ. Манай делегацинууд олон асуудал зүбшэн хэлсээ. Манай хоёр партиин, манай оронуудай хоорондын хани барисаата, ахадүү ёһоной харилсаае саашадань хүгжөөхэ тухай, уласхоорондын мүнөөнэй байдал тухай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ тушаа һанал бодолоо зүбшэн хэлсээбди. Бүхы асуудалнуудаар нэгэн һаналтай байһанаа ехэ ханамжаар онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб гэжэ Н. С. Хрущев мэдүүлээ.

Эб найрамдалай түлөө, амгалан ёһоор зэргэ оршон байхын түлөө тэмсэлэй политикые хоёр оромнай саашадаа сэхэ шууд бэелүүлхэ байха гэжэ заажа зуураа, Н. С. Хрущев иигэжэ хэлээ: дайн байлдаанай, амгалан байдалай асуудалнуудаар эб таһалхые оролдодог хитад хүтэлбэрилэгшэдэй баадхажа байһан арга методуудые буруушаанабди. Термоядерна дайн ехэ аюултай юм, дэлхэйн дайнай һандардаһан дээрэ хүнүүд шэнэ сөөл болбосорол байгуулха байха гэжэ баталан хэ-

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

АЛТАЙН ХИЗААР. Кулундиин таладахи ажахынуудта таряа хуряалга түлэг дундаа. Элеватор абаашаха таряа тээһэн машинанууд эндэхи харгынуудаар таһалгаряагүй субана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Кулундиин совхозой Троицка отделениин тоог дээрэ.

ТАСС-ай фотохроннко.

ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИ

ЗАЛУУШЬЕ ҺАА, ЗАЛИГҮЙ

Мухар-Шэбэрэй «Дружба» колхозой түб—Дунда Хэрээтэдэ бидэнэр үглөөгүүр эртэлжэ хүрөөд, хэрэгтэй хүнүүдээрээ уулзаад, хөөрэлдөөд байгаа һэмди. Тиигэһээр байтарнай наранншье дээрэ гарашаба. Тарялан харахаяа ябаха гэжэ гудамжада гарахадамнай, мори унаа, машина, мотоциклнуудта һууһан, велосипед, мори унаашье унаһан хүнүүд, хүбсаһаарнь таахада механизаторнууд хэбэртэй, яаралтайгаар зүүн урагшаа тэгүүлнэ.

— Эдэ хүнүүд хайшаа нигэжэ яараһаб?

— Полевой стан тээшэ,—гэһэн харюу колхозой парткомой секретарь нүхэр А. Кузнецовһоо абаһандаа гайхаад, 1-хи бригадын полевой станда ошохые хүсэбэбди. Эндэ ерэхэдэмнай механизаторнууд һаяхан лэ сугларжа, зариманиинь машина зэмсэгээ бэлэдхэһэн, тоһодоһон шанги хөөрсэгэнэнэ.

Сэхынь хэлэхэдэ, полевой стан хүнэй байхаар түхеэрэгдөөгүй. Ядахын сагта, хүсэд һайнаар сагаадагдаашьегүй, ажалай хоорондуур амархашье гэхэдэ аргагүй. Ондоо ажахынуудай полевой станудаар ябажа, газаа, досоо талаһааншье харахада, эндэ хүдэлжэ байһан хүнүүд тухай анхарал оролдолго гаргагдадагынь эли юм. Харин эндэ түрүүшынхеэ иимэ ядуу байдал харахадаа, голхордоһон хүрэбэ. Уряа, лозунгнууд байхагүй, мүрысөөнэй дүн, хэн түрүү ябанаб, хэн гээгдэнэб гэжэ мэдэхын аргагүй.

Манай байтар нэгэ иимэ ушар үзэгдэбэ.

Комбайнер хүн тоо бүридхэгшын хажууда ерэжэ иигэжэ асууба:

— Би хэды шэнээн хадаад байна гээшэбиб, хэлэжэ үгыт.

Энэ хүндэ харюусахын тула тоо бүридхэгшэ далан долоон саарһа удалжа, хахад часай туршада тоолоожо, одоол тиигэһэнэйнгээ һүүлээр харюусаа.

— Үдэр үдэртэнь энээниие гаргаад, ханада үлгөөд байгаа һаа, яаха юм, энэтнай хүдэлжэ байһан хүнүүдтэшье, агитаторнуудташье үдэр бүри хэрэгтэй болохо байгаа ёһотой,—гээд зүбшөөлөө үгэхэдэмнай:

— Агитаторнууд иимэ мэдээсэлые хэрэглэдэггүй, харин газетэ уншадаг гүбы,—гэжэ тоо бүридхэгшэ бүдүүрхүү зан гаргана.

Теэдшье энэ харюуһаань олон юумэ эли болобо. Колхозой партком полевой станудаа түхеэрхын тула ёһотой анхарал хандуулаагүй. Үгайхадаа, типографида барлагдажа, бэлэн байһан плакат, лозунгнуудые абаашажа үлгэхэшье гэжэ оролдоогүйнь ехэ гайхалтай. Энэ станай газаа хуушарһан самбар бии. Тэрэн дээрэнь ажалай шанар шалгагшадай списогтэ томо гэгшээр бэшэгдэһэн фамилинуудһаа ондоо юумэ эндэ харагдахагүй. Бусад полевой станудааршье иимэшүү юумэн үзэгдэнэ.

Политэмхидхэгшэд, агитаторнууд томилогдоһоншье һаа, хүдэлжэ үшөө эхилээдүй байһаар.

Эдэ бүгэдэһөө уламжалан ажалай ябасаар һонирхобобди. Колхоз таряа хуряажа эхилһээр үнихэн болонхой. Тинбэшье эмхидхэлэй дутагдалнууд үшөөл хүсэд усадхагдаадүй. С. Телешев—дүршэлтэй комбайнер, эхилжэ хадахадаа «СК-3» комбайнаар үдэрэй 19—20 гектар үгэдэг байгаа. Тиигэжэ ябатарнь хедерэй лентые һунаадаг шүрэб хухаршоо. Энээнэй түлөө 7 километртэ байһан кузница ошохо баатай болоһон, тиигэжэ бүхэли үдэрөө гээһэн юм.

— Манай полевой станда гар зуураа бүтээгээд орхихо зэмсэг, заһабари хэхэ тусхай томилогдоһон хүн гэжэ байхагүй. Адагай захын шүрэб, гайка бэдэржэ колхозой складаар тэнэдэг гээшэбди. Үшөө тиихэдэ ямар нэгэн заһабари хэрэгтэй болоо һаань, Бэшүүрэй РТС харайлгаха саг гарадаг,—гэжэ механизаторнууд гомодоно.

Энэ гомодолынь зүйтэй. Машина зэмсэгүүдые техническэ харууһалгаар, наладчигуудаар хангаха хэрэг оройдоо эмхидхэгдээгүй. Энээнһээнь боложо комбайнуудай, тракторнуудай зогсохонь олон.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнуудай гаража байхада эндэхи политэмхидхэгшэ, агитаторнууд өөһэдөө ямаршье хэмжээ абаагүй, колхозой хүтэлбэрилэгшэдэйшье үмэнэ зохихо эрилтэ табяагүй. Тиихэдэ парткомой секретарь нүхэр Кузнецовшье энээниие мэдэ байгаад, хэмжээ абахаяа яаранагүй.

Таряа хуряалгада хабаадаһан нуудэй дунда ойлгууламжын, политическэ хүдэлмэри ябуулха хэмжээнүүд эндэ үни зохёогдоһон юм. Теэд энэ дэ хэр бодомжотойгоор хандаһан хайнь үшөө нэгэ нимэ баримта хэлэ үгэнэ. Энэ полевой стан дээрэ тэмхидхэгшэд колхозой главна аг ном, тиихэдэ агитатораар комсо томилогдонхой. Политическэ эм хэлшэд хуряалгын энэ халуун ү даалгагдаһан газартаа үдэр, һүни байха ёһотой ха юм. Теэд главна рономынь тиигэжэ шадаха гээшэ Хэрбээ тэрэнэй ниигээд нэгэ газа байшоо һаань, колхозой бэшэ участ гуудынь агрономгүй яаха бэлэй? нөө үедэ агрономой тиигэжэ ша гүйнь мэдээжэ, теэд тиигэжэ ба шьегүй. Тиихэдэнь партком хамаг рэгээ тэрээндэ найданхай.

Энээнһээ шалтагаалан энэ полевой стан дээрэ ойлгууламжын, соё ямаршье хүдэлмэри ябуулагда гүйнь, ажалай эмхидхэлэй муу байниинь ойлгосотой болоно.

Энээн тухайнь нүхэр Кузнецов дуулгахада «саг эртэ, эдэ бүгэдые жэ урдихабди» гэһэншүүгээр б сагааруулна гээшэ ха.

Теэд муугаар эхилхэ гээшэ ба хойшолонтой байдаг ха юм даа. най һанахада, энэ ушар хуряал хүдэлмэриин мүнөө жэлэй онсо өө зүйлыень парткомой, тэрэнэй секретарь нүхэр Кузнецовой зүгһөө хү һайнаар ухамайлжа ойлгоогүй дээрһээ гарана, тиин тэдэнэр өөһэдынь зүгһөө ёһотой бэлэдхэл хээгүй байшоо.

Зүгөөр нүхэр Кузнецов залуу, һ ороһон секретарь. Тиимэ хүндэ лэдбэриин управлениин партко зүгһөө бодото туһаламжа хүргэгд байгаа. Гэхэ зуура, парткомой парт хидхэгшэ эндэ үнинэй харагдаа гэжэ энэ секретарь гомодоно. Эн зүбшье байжа болоо. Харин залуу най зали гэжэ байдаг. Тэрэнь хаана

М. НИМАЕВ,
манай тусхай корр.

ҺАЙН АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ ЕХЭ ТҮЛӨӨҺЭН

ХОНИН АЖАЛ ажахын олзо ехэтэй һалбаринуудай нэгэн гэжэ бултанда мэдээжэ болоһоор үнинэй. Теэд хэды тиимэ байгаашье һаань, Яруунын совхоздо энэ шухала һалбариие түргөөр хүгжөөхэ асуудалда биратай анхарал хандуулагдадаггүй байһан юм. Хэтэрхэдээ зарим хүнүүд хонин ажал ажахыдамнай олзо оруулнагүй, тиимэһээ хонин һүрэгөө үгы болгохо һэдэлгэ гаргаһаншье байха.

Үнэхөөрөөшье хонин ажалһаа биратай олзо ородоггүй, зарим жэлнүүдтэ гарзатайшье байһан. Хонин һүрэгэй тоо толгой тон удаанаар олошордог, жэл бүри хэдэн зуугаад хонин үхэжэ хосордог байгаа бшуу. Тиимэһээ хониной мяха, нооһо тон бага абтадаг һэн.

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд хонин ажалда анхаралаа биратай хандуулдаггүй байһан. Тэндэ ажалладаг хүнүүд түргэ түргэн һэлгэгдэдэг, заримдаа мал ажалда хүдэлһэн дүй дүршэлгүй, ажаллаха дурагүй хүнүүд эльгээгдэдэг байгаа. Мүн тэдэнэй ажаһуудалай эрилтэнүүд биратайгаар хангагдадаггүй, хониной байраншье муугаар баригдадаг һэн.

Дурсагдаһан дутагдалнуудаа харадаа абажа, совхозой хүтэлбэрилэгшэд хонин ажалаа бодотоор архилха гэжэ шиидэһэн байна. Нэн түрүүн хониной һайн байранууд баригдажа эхилээ. Ажал хүдэлмэридөө хойрогоор хандадаг хүнүүд һэлгэгдэжэ, мал ажалда дуратай, һайн дүршэлтэй хүнүүд табигдаа һэн. Нёдондо хонишодой ажалай түлөөһэн һонор харагдажа, хониной мяха, нооһо абаһаараал түлөөһэнинь тодорхойлогдодог болоо. Мүн хонишодой дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, һайн амжалта туйлахын түлөө хүн бүхэн оролдодог болоһон.

Шэнэ ёһоор хүдэлжэ эхилһээр жэл болоно, совхозой хонишодой ажалай дүнгүүд һаяхан согсологдобо. Дүнгүүдыньшье һайн. Хонишод үнгэрһэн үбэлжэлгэдэ ажалаа һайнаар эмхидхэжэ, хониной хоролто үхэл нилээд үсөөрөө. Энэ жэлэй түл абалга эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ, бүхы совхозоороо 100 эхэ хонин бүриһөө 78 хурьга абажа түлжүүлээ. Мүн совхозой хонишод нооһо хайшалха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө һайнаар дүүргэһэн байна. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ эндэхин иимэ дүнгүүдые нэгэншье туйлажа үзөөгүй юм.

СОВХОЗОЙ түрүү хонишод бүришье һайн дүнгүүдтэй. Жэшээ болгон Эрдыни Бадмаевич Дашиевай хүтэлбэрилдэг хонишодой бригадые хаража үзэе. Энэ нүхэрнай өөрынтөө һамган Валентина Ивановнатай ажалладаг. Бригададань 700 шахуу эхэ хонин байһан. Байгша оной эхинһээ отарадань 614 хурьган абтажа, хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэө. 100 эхэ хонидо абажа харабал, 91 хурьган хүртэхэ жэнэлтэй болоно. Бригадынхид хонин бүриһөө 2 килограмм 300 грамм нооһо хайшалха түсэбтэй байбал, 3 килограмм 100 грамм абажа, түсэбөө 800 граммаар үлүүлэн дүүргэө. Отарадань түсэбһөө гадуур центнер нооһон абтаһан байна.

Энэ бригадын хонишод хурьгадаа түлжүүлхэ талаар бүришье һайн амжалта туйлаба. Хурьгадые эхэһээнь таһалха үедэ толгой бүхэниинь 31 килограмм татаһан байгаа. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа 13 килограммаар ехэ болоно.

Совхозой дирекци, партком ажалдаа һайн дүнгүүдые туйлаһан малшадые материальна талаар урмашуулха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байдаг. Хурьгадай амидын шэгнүүр 1 центнерээр дээшэлүүлбэл, хонишод 15 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абахаар хараалагдаһан. Энээнһээ үндэһэлэн нүхэр Дашиевай бүлэ 575 түхэриг мүнгэ нэмэлтэ түлбэридэ абаһан байна. Үшөө 21 хурьган баһал нэмэлтэ түлбэридэ үгтэһэн юм. Тиихэдэ Эрдыни Бадмаевич Валентина Ивановна хоёр СССР-эй арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаһан байна.

Дари Рыгзеновагай даадаг бригадын хонишод баһал һайн дүнгүүдые туйлаба. Тэдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 91 хурьга абажа түлжүүлээ. Мүн эхэ хонидынь нёдондонойхиһоо үсөөноор хоролтодо ороһон байна. Нүхэр Рыгзеновада 10 хурьган нэмэлтэ түлбэри болгон үгтэһэн, мүн Москва выставкэдэ ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаһан байна. Тиихэдэ совхозой бусад олон хонишод ажал хүдэлмэридөө һайн амжалтануудые туйлажа, совхозой дирекци болон парткомой зүгһөө шагналда хүртэһэн байна.

Энэ бүхы амжалтанууд имагтал хонин ажалдаа онсо анхарал хандуулжа, хонидой бэлшээри болон эдеэлүүлгые һайнаар эмхидхэһэн, хонишодой оролдосотой һайнаар ажаллаһан дээрэһээ туйлагдаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Совхозой хонишод ажал хүдэлмэридөө шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэхын түлөө ехээр оролдодог болонхой. Нёдондо жэл бүхы эхэ хонидоо август—сентябрь һаранuудта искусственна аргаар үрэжүүлһэн байгаа. Тэрэнэй ашаар байгша оной хурьгадай ехэнхинь январь—февральда абтаһан байна. Эртын хурьган эхэһээ томонууд болоһон хойно таһалагдахадаа зунай бэлшээриин үедэ һайнаар таргалжа, түргөөр түлжэдэг гээшэ. Январь—февральда гараһан хурьгад 9—10 һаратайдаа бэеэ хүсэжэ, 40—45 килограмм шэгнүүртэйгээр гүрэндэ худалдагдахаар хараалагдана. Энээнэй ашаар ажахыда хэдэн мянгаад центнер үбһэ тэжээл, мүнгэ алмаха арга олгогдоо. Мүн хониной мяханай өөрынь үнэ сэн нилээд хямдарха ёһотой.

ЭНДЭХИ ХОНИШОД үшөө нэгэ шэнэ арга ажалдаа хэрэглэнэ. Урда жэлнүүдтэ хонидой түлэг хурьгалха үедэ отара, бригаданuудта олон сакманщигууд эльгээгдэдэг байгаа һэн. Тэдэнэр бүлэг хонидые хурьгадтайнь даажа абаад, ажалладаг байһан. Мүн саг үргэлжэ ажаллажа байһан хонишодшье иимэрхүүгээр хүдэлдэг байгаа бшуу. Сакманщигуудай олонхинь ажалда юрэдөөшье хүдэлжэ үзөөгүй, юрэнхыдөө ажалай дүршэл багатай залуушуул байдаг. Тэдэнэр энэ харюусалгатай үедэ саг зуураар ажаллахаяа ерэбэшье, зариманьажалдаа халирхай муугаар хандадаг, хониной, нарай хурьгадай харууһалга биратайгаар эмхидхэжэ шададаггүй байгаа. Тиимэһээ хонид, илангаяа хурьгад элдэб үбшэндэ дайрагдажа гү, али харууһалгын мууһаа боложо олоороо үхэдэг ябадал үзэгдэдэг байгаа. Байгша оной түл абалгын үедэ совхозой хонишод бригадна аргаар хүдэлхэ гэжэ шиидэһэн байгаа. Энэ аргын онсо илгаань юуб гэхэдэ, саг үргэлжэ ажалладаг хонишод түл абалга, түлжүүлхэ хэрэгэй түлөө гүйсэд харюусалгатай байха болоно. Хонидой түлэг хурьгалха үедэ тэдэнэртэ туһалагшад эльгээгдэдэг, тэдэнэр ахалагша хонишоной хүтэлбэри доро хүдэлдэг. Тиимэһээ тэдэнэй харюусалга дээшэлжэ, ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг болоһон байна.

Мүнөө совхозой хонишод бултадаа бригадна аргаар хүдэлхэ гэжэ шиидэнхэй.

Яруунын совхозой хонишод үнгэрһэн жэлэйнгээ дүнгүүдые зүбшэн хэлсээд, 1965 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 95 хурьга абажа түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 3 килограмм нооһо хайшалха гэһэн социалис уялга баталан абаа. Тэдэнэр мүнөө хонидой искусственна үрэжүүлгэ эмхитэйгээр үнгэргэжэ байна.

Е. ЗОЛТОЕВ.
Яруунын үйлэдбэриин управлени.

Эрдыни Валентина хоёр Яруунын совхоздо хонин һүрэг үсхэлсэжэ байдаг. Эдэнэр 600 гаран эхэ хонидые харууһалжа, энэ жэлдэ 100 хонин бүриһөө 92 хурьга түлжүүлжэ тушаагаа. Жэлэй дүрбэн сагта эрхим оролдосотойгоор, шадамараар ажалладагай ашаар хонидоо бэлшээриин тунга үедэ һайса мяхажуулан таргалуулдаг, үбэлжэлгые гарзагүй һайнаар үнгэргэдэг.

Жэлһээ жэлдэ 100 хонин бүриһөө олон хурьгадые түлжүүлэн, түсэбөө үлүүлһэнэй урманда нэмэлтэ түлөөһэндэ энэ жэлдэ 21 хурьга абаба. Тиигээд хоюулаа Москвэ выставкэдэ ошохо эрхэтэй болоо. Эдэ хоёр бэрхэ ажалшад, мүн үхибүүдээ һайнаар хүмүүжүүлжэ байдаг. Үхибүүдынь аба, эжыгээ дахаад хони хурьгадые тогтоосодог, шадаха зэргээрээ хамһалсадаг. Зураг дээрэ: Эрдыни Дашиевай бүлэ.

ф. СОРОКИНОЙ фото.

Политическэ һуралсалай жэлэй урда тээ

ОЛООРОО ҺУРАЛСАХА

Ажалшадые коммунис үзэл бодолоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ политическэ һуралсал ехэ һуури эзэлдэг гээшэ. Жэл бүри олон хүнүүд энэ һуралсалда хабаадажа, юрэнхы эрдэмээ дээшэлүүлдэг, түрүүшүүлэй туйлалтануудтай танилсадаг байна. Үнгэрэгшэ жэлдэшье манай совхозой партиина организацин дэргэдэ олон ондоо кружогууд, һургуули хүдэлөө һэн. Энэ жэлдэшье партиина һуралсалые бүри һайнаар эмхидхэхэ хүсэлэнтэйбди.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриин экономико шудалха семинар эмхидхэгдэхэ. Совхозой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд: главна мэргэжэлтэд, бригадирнууд, отделениинүүдые эрхилэгшэд энэ семинарта һуралсаха юм. Энэ жэлдэ түрүүшынхеэ коммунис ажалай һургуули эмхидхэхэбди. Манай совхозой мал ажалай фермэнүүд томодхогдонхой. Гурбан иимэ фермэдэ коммунис ажалай һургуули байгуулхаар хараалнабди. Һаалишад, малшад эндэмнай һуралсаха юм.

Бага фермэнүүд дээгүүр улас түрын байдалаар кружогууд байгуулагдаха, мүн коммунис хүмүүжүүлгын асуудалаар семинарнууд хүдэлхэ. Хурамхаанай дунда һургуулиин, Сахулиин 8 жэлэй һургуулиин багшанар эдэ семинарнуудтамнай эдэбхитэйгээр хабаадалсаха юм. Юрэнхыдөө иимэрхүүгээр политическэ һуралсал эмхидхэхээр хараалагдана. Шадаал һаа, олон хүнүүдые хабаадуулха гэжэ оролдохобди.

С. ЦЫБИКОВ,
Баргажанай управлениин Хурамхаанай совхозой парткомой секретарь.

КОЛХОЗОЙ ХИРПИИСЫН ЗАВОД

Улаан-Үдын управлениин «Искра» колхоз жэл бүри барилга ехээр хэдэг болонхой. Тэрээндэнь хирпиисэ олоор хэрэглэгдэдэг юм.

Тиимэһээ тус колхозой барилгын хэрэглэмжэдэ, мүн малай фермэнүүдтэ баригдаха пэшэнгүүдтэ оруулхаяа ондоо тээһээ хирпиисэ худалдан абадаг байгаа. Мүнөө эндэ тусхай завод хүдэлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо 60-аад мянган хирпиисэ бэлдэгдээ. Энэ оной дүүрэтэр үшөө 20 мянган хирпиисэ хэгдэхэ.

Заводой ажалшад Ва-вара, Мария Антоновата, Агафья Зайцева, Акул Трифонова, Вера Пи-гина, Елизавета Григорьева гэгшэд ажал маттаалтай.

Б. ЗОНХОЕВ.

Мянгатанай магтаалта ажал

ОРОЛДОХО, ХҮСЭЛХЭЛ ХЭРЭГТЭЙ

Малшан хүн гээшэ малаал һайнаар харууһалхые оролдодог гээшэ ааб даа. Энэнь зүб. Тиимэшье байха ёһотой.

Би өөрынгөө нүхэр Дамби Гомбоевтой 144 эрэ хашараг хаража байнаб. Хүрэлды гэжэ газарта зуһанабди. Энэ жэлдэ хээрын бэлшээридэ ногоон һайнаар ургажа, мал адуулхадашье зохид байгаа. Апрель һараһаа эхилэн гүүртымнай мал бэлшээридэ гаргагдажа, ногоо элбэгтэй газараар адуулагдаа. Түргөөр таргална. Июль һара соо хашарагуудаймнай тус бүриин шэгнүүр хоногой 970 граммаар нэмээ һэн. Август һарада 760 граммаар нэмээгээбди.

Муу бэшэ амжалта туйлаабди гэжэ би һанагшаб. Хашарагуудаймнай түргөөр бэежэжэ байхые харахадаа: «ямараар адуулнабта, малтнай хайшан гээд түргөөр таргалнаб» гэжэ зарим хүнүүд асуудагшье.

Теэд хайшан гэхэ юун байхаб даа. Иимэ асуудалда харюусахашье гээшэ бэрхэл юм аабза. Юрын лэ малшанай хэдэг ажалые хэнэ ха юмбибди. Малаа эртэ гаргажа адуулнабди, һуни орой болотор бэлшээридэнь байлганабди. Үшөө юу хэлэхэб даа.

Ажал тухайгаа тодорхойгоор хэлэхэ болоо һаа, иимэ. Оролдолго үгыгөөр ямаршье юумэнэй бүтэхэнь хэсүү. Бидэнэр харууһалдаг малаа хододоол һайн бэлшээридэ адуулхые хүсэнэбди. Малые нэгэл газартань ходо гаргажа байхада барижа таргалдагшьегүй. Мүнөө сентябрь һара гараба. Үхэр малай эгээл таргалха хаһань болоо. Һэрюу ороо. Ногооной хагдартар бүрил һайнаар адуулха, тиигээд таряа хуряалгын дүүрэхэдэ поли дээрэ гаргажа бэлшээхэ болонобди.

Малай тарга малшадай ямараар ажаллаһанһаа дулдыдагынь мэдээжэ. Тиимэһээ илангаяа зунай сагта һайнаар лэ адуулаа һаамнай ехэ амжалта туйлагдаха бшуу. Бидэнэр энэ жэлдэ малаа һайнаар таргалуулха гэһэн Хүдэриин совхозойхидой үүсхэлые газетын хуудаһан дээрэ уншажа танилсаабди. Тэдэнэй жэшээгээр ажаллажа, малаа бүри ехээр таргалуулжа гүрэндэ тушааха зорилготойбди.

Мүнөө харууһалдаг хашарагуудынай ерэхэ жэлэй январь һарада гүрэндэ худалдагдаха юм. Энэ намар хүсэ шадалаа хүсөөжэ абаха байха. Үбэлжэлгые бэлэдхэлтэйгээр угтахабди. Мүнөө буусадээрэмнай зуу гаран центнер үбһэн хашаалагдажа абтанхай. Мүнөө зун малаа харууһалжа байха һамбаандаа үбһэ хуряалгада ябалсажа, малдаа тэжээл бэлдэжэ абаабди.

Ц. ГОМБОЕВА.
Хяагтын управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой малшан.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ТУҺАЛАМЖААР...

Ниитын адууһа малые һайн байраар хангаха асуудал тон ехэ удха шанартай. Тиимэһээ Бэшүүрэй совхозой хүдэлмэришэд энэ асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулдаг. Тиимэ байха ёһотойшье ха юм. Юуб гэхэдэ, энэ ажахын адууһа малай, хони хурьгадай тоо толгой жэл бүри олоширжо байдаг.

«Бурятцелинстрой» трестын 4-дэхи барилга-хабсаралгын управлениин Никифор Гурьянович Ивановай хүтэлбэрилдэг бригада совхозой гурбадахи отделенидэ барилга хэнэ. Энэ бригадын гэшүүдэй хүсөөр 200 гахайн багтаха типовой байра шлако-блогоор баригдажа дүүргэгдээ. Халуун уһанай уралаар дулаасуулха, хоол бүлүүлхэ түхеэрэлгэнүүд гахайн байрада тодхогдонхой. Гахайшадай байха 2 квартиратай һайн гэр баригдаа.

Гахайн байра барижа дүүргээд, нүхэр Ивановай бригадынхид 1000 хониной багтаха кошара барижа эхилһэн юм. Мүнөө ханануудынь гүйсэд бодхоогдоод, хушалтань хэгдэжэ байнхай.

Совхозой адууһа малда һайн байрануудые бариха ажалда ахадүү Иван, Анисим Афанасьевтан, Изот Сухоруков, Емельян Аленников гэгшэд шалгаржа, бэшэ нүхэдтөө эрхим ульгэр жэшээ харуулна.

Бэшүүрэй совхозой гурбадахи отделениин малшадай үбэлжэлгые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтахань лабтай. Тэдэнэй энэ арюун һайхан хэрэгтэ 4-дэхи СМУ-гай хүдэлмэришэд ехэ туһаламжа хүргэнэ.

И. ТКАЧЕВ.
Мухар-Шэбэрэй управлени.

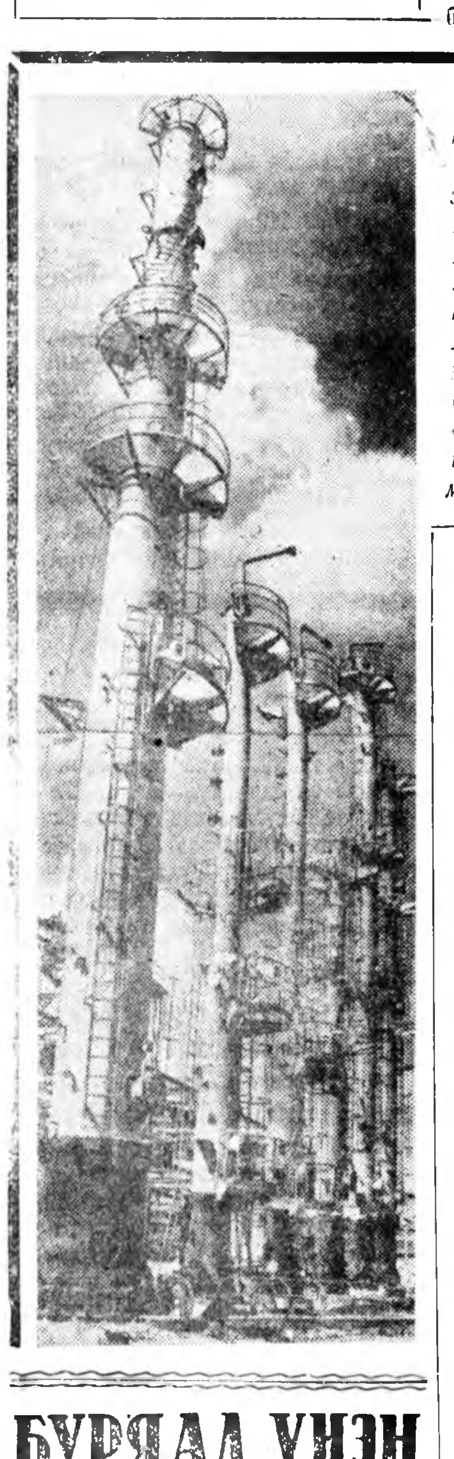

Германиин Демократическэ Республикын химиин промышленностиин бүтээһэн зүйлнүүд холын сууда гаранхай. Химическэ зүйлнүүдэй хүн бүхэндэ хүртэсын талаар ГДР Европодо 1-дэхи һуури, дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуури (США-гай удаа) эзэлнэ. «Лейна», «Буна», «Биттерфельд», «Шведт», «Шварце пумпо» гэдэг ехэ предприятинууд ГДР-эй химическэ промышленностиин «Замай залуушад» болонхой. 1963 онойхитой жэшээбэл, 1970 ондо эдэ предприятинуудай үйлэдбэриин хэмжээн 80 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ юм. Мерзебург городой оршондо баригдажа байһан «Лейна» комбинадай барилга дүүргэгдэхэ ойртоо. Зураг дээрэ: «Лейна-II» предприятида технологическа түхеэрэлгэ хабсаргажа байна.

АДН—ТАСС-ай фото.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

АЛДАРТА ЗУУН ЖЭЛЫЕ ТЭМДЭГЛЭХЭ БЭЛЭДХЭЛ ХЭНЭ

ГАВАНА. I Интернационалай 100 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэ бэлэдхэл Кубынхид хэнэ. Гаванада хэдэ хэдэн хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхэ. Тэдэниие эмхидхэхэ хүдэлмэри Социалис революциин нэгэдэмэл партиин Гаванска провинциальна комитедтэ, ажалшадай революционно нэгэдэлдэ, провинциин бусад ниитын организацинуудта даалгагданхай.

I Интернационалай ажал ябуулгада зорюулагдаһан документнүүд болон фото-зурагуудай выставкые Кубын залуу коммунистнуудай союзай Гаванска отделени эмхидхэхэ юм. Залуу коммунистнууд литературна конкурс үнгэргэхэ.

Ниислэлэй элдэб районуудта олон зоной хабаадалгатай митингнүүд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. I Интернационалай 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан суглаануудые ороной профсоюзуудай организацинууд эмхидхэхэ байна.

ХИМИЧЕСКЭ ТОМО КОМБИНАТ БАРИГДАНА

БУДАПЕШТ. Тиссэ мүрэнэй эрье дээрэ Тиссасегеркень гэжэ һуурин шадар тодхогдожо байһан «Тисса» гэжэ химическэ комбинадай барилгашад һаяхан ехэ һайндэр үнгэргөө. Оршодско химическэ комбинадһаа асарагдаһан аммиагһаа азотно үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилэн гаргаха туршалга эндэ эхилээ. 34 процент азодтой эрхим шанартай минеральна үтэгжүүлгэ ашаатай түрүүшын вагон Бекеш областиин кооперативта эльгээгдэһэн байна.

Венгриин хоёрдохи табан жэлэй энэ томо барилга түгэсхэгдэхэ болонхой. Бүри мүнөө жэлдэ энэ химическэ шэнэ комбинат орондоо 40 мянган тонно үтэгжүүлгэ үгэхэ юм. Туршалгануудай хэгдэжэ дүүрэһэнэй һүүлээр октябриин 1-һээ энэ комбинат үдэр бүхэндэ 600 тонно үнэгэ материал үгэдэг болохо; ерэхэ жэлдэ тус предприяти хүдөө ажахыда 300 мянган тонно азотно үтэгжүүлгэ үгэхэ юм.

ҮРЭ ЕХЭТЭЙ ХАРИЛСАА ХОЛБООН

СОФИ. Хүсэдөөр үгаеэ ойлголсолгодо үндэһэлэн СССР-тэй манай экономическэ харилсаан байгуулагдадаг. Советскэ Союз хэлсээ хэхэдээ манай хэрэглэмжые ходоо тон ехээр ойлгожо, хангахые оролдодог гээд «Отечествен фронт» гэжэ газетын главна редактор И. Кюльовскийтай хөөрэлдэхэдөө НРБ-гэй Гадаадын худалдаа наймаанай министр Иван Будинов мэдүүлээ.

СССР-тэй манай эрхилдэг худалдаа наймаан илангаяа түргэнөөр үргана гээд министр саашань хэлээ. Болгариин Арадай Республикын болон Советскэ Союзай хоорондоо андалдан абалсадаг эд бараан 1945 ондо 121 миллион түхэриг байгаа һаа, 1964 ондо 8 шахуу дахин нэмээ. Мүнөө жэлдэ Болгариин Арадай Республикын болон СССР-эй хоорондо эд бараа андалдан абалсалга Болгариин Арадай Республикын хэдэг гадаадын бүхы худалдаа наймаанай 54 шахуу процентнь болоһон байна.

Болгариин Арадай Республикын экономикые хүгжөөлгэдэ, социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгадань Советскэ Союзай үгэдэг удаан болзорой урьһаламжанууд илангаяа шухала үүргэ дүүргэнэ гээд министр онсолон тэмдэглээ.

ГАЗАРАЙ ХҮРЬҺЭ ШЭНЖЭЛЭГШЭДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН КОНГРЕСС

БУХАРЕСТ. Газарай хүрьһэ шэнжэлэгшэдэй уласхоорондын VIII конгресс эндэ Румыниин Арадай Республикын ордоной Ехэ зал соо нээгдэө. «Эб найрамдал, эдихэ юумэн» гэһэн уряатайгаар үнгэржэ байһан энэ конгрессто табан түбиин 66 ороноор эрэһэн 1200 гаран делегадууд, ЮНЕСКО-гой, ООН-ой бусад хамаатай организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадана. Таджигай ССР-эй Науканuудай академиин бодото гэшүүн, И. Н. Антипов-Каратаев түрүүтэй зуу гаран совет мэргэжэлтэд конгрессэй хүдэлмэридэ хабаадалсана.

РНР-эй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Георге Георгиу-Деж конгрессые нээгээ.

РНР-эй ордоной залай фойе соо газарай хүрьһэнэй картануудай болон элдэб янзын хүрьһэнэй выставкэ нээгдээ. В. Докучаевай нэрэмжэтэ газарай хүрьһэ шэнжэлэг институдай зохёоһон газарай хүрьһэнэй карта, Румыниин Арадай Республикын газарай хүрьһэнэй рельефнэ карта выставкэ дээрэ табигданхай.

Дэлхэйн газарай хүрьһэнэй карта байгуулха проект тухай конгрессэй үдэшын пленарна заседани дээрэ хөөрэлдөөн болоо. Энэ асуудалаар совет эрдэмтэ А. В. Ковда элидхэл хээ. ЮНЕСКО-гой түлөөлэгшэд мүн лэ элидхэлнүүдые хэһэн байна.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ЧЕХОСЛОВАЦКА ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭДЭ ГАР ТАБИГДАА

(Үргэлжэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

хүрэтэрөө аашалалдана. ...нь балмад ябадалай зам, арад ...ай хүсэндэ, социализмын хү-... этигэдэггүй ябадалай эшэ ...сэл болоно. Империализмын ... түримхэй хүсэнүүдтэ ... эдэбхитэй тэмсэлдэ ара-...ые элсүүлэн жагсааха гээшэ ...систнууд-ленинецүүдэй уял-...ун. Эб найрамдалай ба социа-...мын хүсэнүүд дэлхэй дээрэ ...лэн байдал хамгаалжа, дэл-... термоядерна дайе зайсуулжа ...ха байха.

Н. С. Хрущев дэлхэйн комму-... хүдэлөөнэй эмхидэл нэгэ-... бэхижүүлхэ шухала ... хэлэхэ зуураа, КПК-... хүтэлбэрилэгшэдэй зүг-... эб таһалха зорилготой ябуул-...уудые, империалистнуудай али ...оор хэрэглэхэ гэжэ орол-... ябуулгануудые эрих буруу-... Марксистско-ленинскэ партинуудай түлөөлэгшэдэй суглархань тон шухала болоо гэжэ мэдүүлбэ.

Тиимэ зүблөө зарлаха шухала гээд олонхи аха дүү партинууд тоолоно гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлэбэ. Гэбэшье зарим партинуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалаар тон аягүй хараа бодол баримтална. Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэд коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөө дары зарлалгын үүсхэл гаргаһан хэбэртэйгээр удаан саг соо өөһэдыгөө харуулдаг байһан. Тиимэ зүблөө зарлабал, уласхоорондын коммунис хүдэлөөе бэхижүүлхэ хэрэгтэ, социализмын хэрэгтэ ашатай туһатай байха һэн гэжэ тиихэдэ тэдэнэр хэлэдэг бэлэй. Мүнөө болоходо, эб таһалха гэһэн тэдэнэй һанаашалгые, дээрэлхы шунахай үзэл бодолые марксистско-ленинскэ партинууд ойлгоо гэжэ хитад хүтэлбэрилэгшэд тухайлаад, 180 градусай эрьесэ хэбэ.

Эдэнэр өөһэдынгөө тактикые юундэ хубилгааб? Юундэб гэхэдэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөндэхи ябуулгын талаар эб таһалхын тула саг үнгэргэхые хүсэнэ, өөһэдынгөө түшэглэхээр газарнуудые бии болгон хэрэглэжэ, аха дүү партинуудые задагайруулха, тэдэниие өөрынгөө нүлөөндэ оруулха һанаатай байна. Мүнөө эдэнэр эб таһалха хүсэлтэй бүлэг түлөөлэгшэдэй зүблөө һэмээхэн зарлажа, Советскэ Союзые, бусад социалис оронуудые, аха дүү партинуудые хардаха гүрдэхын тула оролдолго гаргуулха һанаатай.

Марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр эмхидэн жагсахын түлөө, эб найрамдалай болон социализмын аша туһада оролдолго, хүсэлэлгээе хамтадхахын түлөө эхэ шууд тэмсэхэ шухала гэжэ Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглэбэ. Нягтаар эмхидэн жагсахын түлөө тэмсэхэ гээшэ ангиинтаа дайсадта эсэргүү тэмсэлдэ революционно хүсэнүүдээ элсүүлхэ гэһэн удхатай. Эмхидэн жагсахын түлөө тэмсэхэ гээшэ манай зэргые нягтаар эмхидхэн жагсаалгада эсэргүүсэгшэ, эб таһалагша этигээдүүдые элиишэлхэ гэһэн удхатай.

Манай ниитэ хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ оролдолго хүсэлэлгээе нэгэдхэхыень марксистско-ленинскэ хараа бодол баримталдаг бүхы коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудые, бүхы революционно хүсэнүүдые уряалнабди. Нэгэдэлээ бэхижүүлхын тула зүблөө хэжэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй урда гараһан бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ хэрэгтэй байна.

Эб таһалхые хүсэгшэдэй ябуулгаар тохёолдуулагдаһан бэрхэшээлнүүдые үнэнтэ марксистско-ленинскэ бүхы партинууд, бүхы революционно хүсэнүүд зайсуулжа шадаха, социализмын болон коммунизмын агууехэ илалтын түлөө тэмсэлдэ хүсэеэ нэгэдхэхэ байха гээд этигэнэбди, гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ.

★★★

Залхуугүйгөөр эдеэгээ зохидоор буйлуулан бэлдэжэ, амтатай һайнаар шанадаг басагад юм даа,—гэжэ эдэ шүүхэдые Чисаанын совхозой (Хори) 2-дохи фермын механизаторнууд үнэн зүрхэнһөө магтана.

Тогоошон басагад Валентина Ожигова (зүүн гар тээхинь) Галина Трусова хоёрой үдын хоол бэлдэжэ байха үедэ М. Намжилов буулгаа.

★★★

НОГООН ТАЛМАЙ ДЭЭРЭ

Халуун ажалай үдэр һаяхан лэ ...хэй. «Комсомольский» совхозой 2-дохи фермын Кондын һү... гүүртынхид үнеэдэйнгээ ...нэй һаалга дүүргээд, малаа ...эридэнь гарганхай. Фермын ...һээ ерэһэн тусхай машина ... һүтэй бидонуудые аашаалжа, һүнэй заводто абаашахаяа ...озой түб тээшэ шэглэн ошоно. ...шадшье газаа досоогуурхи ... божо ажалаа дүүргээд, үг...йнгөө хоол барихаяа гэр гэр... ороно.

...ээл энэ үедэ «машина, машина ерэбэ, бүхээгтэй машина» гэлэ... үхибүүд эндэ тэндэһээ гүйл..., ерэһэн машиные тойрошобо.

— Ээ, манай артистнууд ерээл, ...церт харуулхань бэшэ гү,—гэ... эндэ байһан хоёр эхэнэрнүүдэй ...ниинь нүхэртөө хэлэнэ хэбэр... һайн хурэжэ ерэбэ гүт, наа... зугаа табихатнай гү?

— Танина ха юм. Бидэнэршье ...гүүр ябадаг байхабди гээд ...да хөөрэхэ зуураа, агитбригадын хүтэлбэрилэгшэ Павел Виноградов тэдэ һаалишадтай амар мэндээ хэлсэжэ, ажал хэрэгээрнь һонирхоно.

Эрьежэ ошоһон машинань уданшьегүй хүршэ гүүртын һаалишадые абаад ерэжэ, концертшье эхилбэ.

...Ирагуу гоёхон хүгжэм зэдэлжэ, эгэшэ дүү Анна, Надя Петроватан украин, ород арадуудай, совет композиторнуудай хэдэн дуу дуулажа, малшадые һонирхуулна. Володя Маслов, Володя Черепанов гэгшэд хатар наадажа, сугларагшадай магтаалда хүртэнэ. Тамара Бурдуковскаягай ирагуу аялгануудые зэдэлүүлхэдэнь альга ташалган болоожо, дахинаа дуулахыень урина.

Гүүртын хажуудахи нуурай эрьеын ногоон талмай дээрэ болоһон энэ концерт ехэ удаан саг эзэлээгүй—45 минута үргэлжэлбэ. Һаалишад, малшад, мүн эндэ сугларһан үхибүүдшье сэдьхэлээ хананги, дахинаа ерэжэ байхыень агитбригадынхидта хандана.

— Һайнуудта даа, ерэжэ, маанадаа һонирхуулжа байгыт. Халуун ажалай дундуур концерт наада харахада һанаа сэдьхэл дүүрэн байдаг,—гээд гүүртын түрүү һаалишадай нэгэн Галя Руднева нүхэдэйнгөө һанамжа мэдүүлнэ.

Иишэ ерэһэн артистнууднай Яруунын аймгүйсэдкомой культурын таһагай агитбригадынхид байба.

— «Комсомольский» совхоздо үсэгэлдэр ерээ һэмди. Үдын забһарлалгаар нэгэдэхи фермын полевой стан дээрэ, үдэшэлэн хоёрдохи фермын механизаторнуудта концерт харуулаабди. Мүнөө эндэһээ Могзоон хүрэхэмнай. Тэндэ силос дарагшадай бригадынхидта наада харуулхабди,—гэжэ агитбригадын хүтэлбэрилэгшэ, управлениин комсомолой хүдөөгэй комитедэй инструктор П. Виноградов хэлээ һэн.

Тиигэжэ тэдэнэр сүүдхын турша тарая хурялга дээрэ ажаллажа байһан механизаторнуудта, тэжээл бэлэдхэгшэдтэ, малшадта 4 һонирхолтой концерт харуулжа, баяр баясхаланда хүртөөд, саашанхи замдаа мордоо бэлэй.

Д. ЦЫБИКЖАПОВ.

ДУУНАЙ ДЭЭЖЫЕ тарая хуряагшадта

Республикымнай культурно-гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай коллективүүд тарая хурялга дээрэ ажаллажа байһан механизаторнууд, хүдэлмэришэдэй дунда гэгээрэлэй хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар ябуулна. Тэдэнэр полевой станууд дээрэ ерэжэ, гоё һайхан зүжэг наада харуулна, дайшалхы хуудаһан, «халаахай» гэхэ мэтэ газетэнүүдые гаргана. Мүнөө дээрээ 120 агитбригада полевой станууд дээгүүр айлшалнад. Гансахан Мухар-Шэбэрэй аймагта иимэ найман бригада хүдэлнэ. Эндэ өөһэдын поэдүүд, дуушад, композиторнууд бии. Тиимэһээ тус агитбригадын коллектив механизаторнуудта, хүдэлмэришэдтэ зүжэг наада харуулхынтаа урда тээ тэдэнэй ажал хүдэлмэритэй танилсадаг, ажалай түрүүшүүлые магтаһан шэнэ дуу, магтаалай шүлэг найруулан зохёодог байна. Журам эбдэдэг залихай зайгуул зарим нэгэн хүниие «халаахай» гэдэг ханын газетэдэ бэшэжэ, шүүмжэлдэг, тэрээн тухай шог ёгтын шүлэг найруулжа, шагнагшадта дуулгадаг байна.

Зэдын аймагтахи иимэ агитбригада полевой стан дээрэ ерэһээр лэ тэндэхи хүдэлмэришэдтэй хамта ажалладаг заншалтай. Тиигээд үдын забһарлалай үедэ гү, али үдэшэнь, ажалай һүүлээр зүжэг наада тэдэндэ харуулдаг юм.

Мүн городойшье предприятинуудай уран һайханай бүлгэмүүд хүдөө ажахын хүдэлмэришэдтэ баяр баясхалан асаржал байдаг. Жэшээнь, локомотив-вагон заһабарилгын, мүн «элетромашина» заводуудай уран һайханай бүлгэмэйхид Яруунын аймагай хүдөө нютагуудаар айлшалхаяа гараа. Шэлэй заводой артистнууд Зэдын аймаг мордоо. Тиихэдэ Улаан-Үдын хүдөөгэй аймагай колхоз, совхозуудай полевой станууудта нарин сэмбын фабрикын уран һайханай бүлгэмэйхид ошожо, зүжэг наада харуулна. Мүн мяханай комбинадай, судна заһабарилгын заводой, ТЭЦ-эй болон бусад эмхи зургаануудай артистнууд поли дээрэ ажаллажа байһан механизаторнуудта, хүдэлмэришэдтэ саг үргэлжэ ошожол байдаг.

Г. НИКИТИНА,
Культурын министерствын ахалагша инспектор.

МОСКВА. Лужнигта эмхидхэгдэһэн барилгын, харгы татаха машинануудай болон барилга-хабсарлгын хүдэлмэри оньһожоруулха техникэ харуулһан уласхоорондын выставкэ.

АПН-нэй фото.

МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМЫН ХЭРЭГ ИЛАН МАНДАХАЛ!

МУУХАЙ ААША

«Японой бүлэг социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хөөрэлдөөн тушаа» гэһэн «Правдын» редакционно статьяе тон анхаралтайгаар уншааб. Пекинскэ хүтэлбэрилэгшэдэй харата муухай һанаашалгануудтухай мэдэхэдээ, үгөөр хэлэжэ болошогүй зэбүүрхэлэй мэдэрэл түрөө. Мао Цзэ-дунай дэмырһэн шашалгань марксизм-ленинизмдэ, интернациональна уялгада айхабтар муухайгаар урбаһан, хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ урбаһан ябадал болоно.

Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэ коммунист бэшэ, харин убай һэнгэргүй хархис этигээдэй гуримаар үгэ хэлэбэ. «Забһарай зоно» тухай Мао Цзэ-дунай яряан, территориальна түримхэй һанаашалгань яаһан муухайб. Хитадай хүтэлбэрилэгшэд Советскэ Союзда эсэргүү «хүйтэн дайн» тухайдаа мүнөө сэхэ хэлэнэ. Ямар гутамшаг муухай байдалда ороторoo унааб!

Би Хитадта ябажа үзэһэн, энэ ороной юрын хүнүүдтэй хөөрэлдэһэн байнаб. Хитадай ажалшад Советскэ Союзда хододоо тон хүндэтэйгөөр, инаг дуратайгаар хандадаг, Ленин тухай, тэрэнэй байгуулһан парти тухай ехэ урин дулаанаар хэлэдэг байһан юм. Мао-Цзэ-дунай, тэрээнтэй һанал нэгэдэгшэдэй муу муухай һанаашалгануудые гаргабашье һаань, Хитадай ажалшад манай орон тушаа, совет арад тушаа дура талархалаа зүрхэ сэдьхэлдээ хадагалжа ябаха байха гэжэ найдахые хүсэгдэнэ.

Ф. Н. ПЕТРОВ,
1896 онһоо КПСС-эй гэшүүн,
Социалис Ажалай Герой.
Москва хото. ТАСС.

ХУУРМАГ ҮГӨӨР ХОНЖОО ХЭНЭ

Хитад хүтэлбэрилэгшэдэй хардалга гүрдэлгэ хэһые Дурна зүгэй ажалшад дуулаад, ехээр зэбүүрхэбэбди. Мао Цзэ-дун Японой социалистнуудтай хөөрэлдэхэдөө, түүхын бодото баримтануудые зорюута хазагайруулан, манай оронойе хардан, территориальна түримхэй һанаашалгатай байһан тухайдаа мэдүүлжэ, тон энеэдэтэй «нээлтэ» хэбэ.

Олон зуун жэлэй урда тээ хитад богдо хаанууд Амар шадарай хүн зонһоо алба татари суглуулдаг байһан гэжэ Хитадай хүтэлбэрилэгшэд баталан ярина. Энэнь тон буруу. Дурна зүтэй урда талын эртэ сагай тунгус зон—сушень, мохэ, илоу, угсаатад хари газарай ямаршье зонхилогшоһоо оройдоо дулдыдадаггүй байһан юм. Айһан мэгдэһэн хитад ноёд тиихэ сагта өөһэдынгөө ордонгууд соо нэгэнтэ бэшэ шашэрэлдэжэ һууха ушартай болодог байгаа. Тиигээд лэ гүрэн түрынь хилэ болоһон Хитадай ехэ хана бариһан байха. Энэ хилэнь Амарай дайдаһаа аяар холо байдагынь мэдээжэ.

XVII зуун жэлдэ ородой аяншад Амарай дайдые анха түрүүн олоһон байгаа, тэрэ гэһэнһээ хойшо «Амар шадар оршодог» газар дээрэ ородуудhaa ондоо хэншье ерээгүй. Амар шадархи газарые ашаглаха хэрэгтэ Россин ехэ үүргэ дүүргэһые К. Маркс, Ф. Энгельс тэмдэглэһэн байдаг.

«Правда» газетэ 1945 оной августда иигэжэ бэшээ һэн: «Дурна зүгэй географическа картые далайнуудай, бухтануудай городуудай, проливуудай нэрын талаар абажа харабал, гайхамшаг ород хүнүүдэй баатаршалгын түүхэ бэшэг болоно. Зоримгой далайшадай—ород далайшад-шэнжэлэгшэдэй батахан онгосонууд эндэхи далайнуудай тунга уһа түрүүшынхеэ һэтэлэн дабшаһан, урдань мэдэгдээгүй аралнууд дээрэ ородой тугуудые хиидхэһэн байна».

Хитадай хорото номнюлшодой, провокаторнуудай ямаршье худал үгэ хуурнууд Дурна зүгэй совет территори байһые, байхашье зэргэтэйе бүхы дэлхэйн үнэн сэхэ хүнүүдэй сэдьхэл бодолһоо хэлбэрүүлжэ шадахагүй. Дурна зүгэйхид КПСС-эй ЦК-тай сэсэн мэргэн политикые һайшаана. Пекинэй урбан хубилагшад худал хуурмаг үгэнүүдээрээ империалис бүлэгүүдэй зүгһөө, социалис лагериин бүхы дайсадай зүгһөө һайшаал хүртэхые оролдоно.

Бидэнэр Номгон далайн оршондохи хотодо ажаһуудагбди. Энэ хото тушаа агууехэ Ленинэй хэлэһые: «...Владивосток холошье haa, манайл хото бшуу» гэһые бүхы совет хүнүүд һайн һанана. Энэ хотын хэтэ мүнхэдөө манайл хото байхань лабтай.

И. А. КРУШАНОВ,
СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Дурна зүгэй филиалай Президиумэй түрүүлэгшын орлогшо.
Владивосток хото.

ХАРА БОДОЛ ҺАЙН ЮУМЭНДЭ ХҮРГЭХЭГҮЙ

Японой социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хэһэн хөөрэлдөөн ехэ зэбүүрхэл, дураа гутаха ябадал үүсхэбэ.

Мао Цзэ-дунай һанамжаар хадаа Киргизэй ямар нэгэн хубинь хэзээ нэгэтэ Хитадай харьяата байһан мэтэ болоно. Иимэ юумые манай үбгэ эсэгэнэр, элинсэг хулинсагууд, бүхы түүхэ мэдэхэгүй байна. Гэхэ зуура, Киргизи зуун жэлэй урда тээ Россида һайн дураараа нэгэдэн ороһон. Агууехэ Октябриин ашаар буржуазна дарлалтаһаа, эрхэ сүлөөгүй байдалһаа хахасаһанһаа хойшо таби шахуу жэлэй турша соо агууехэ ород арадтай, манай ороной бусад арадуудтай хамта коммунизмын замаар найдамтай дабшана. Урдань нүүдэл байдалтай байһан зон мүнөө хүгжэлтэ түгэс промышленностьтай, оньһожоруулагдамал хүдөө ажахытай болонхой.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдыгөө марксистнуудби гэжэ нэрлэдэг аад, үнэндөө империалис тээрмын мөөр дээрэ уһа адхана, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй эб эмхи таһалха гэжэ оролдоно, эб найрамдалай түлөө, национальна бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэлдэ арадуудай хүсые һуларуулан буурууна.

Иимэ муухай аашань һайн юумэндэ хүргэхэгүй. Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй хуурмаг баримтата мэдүүлгэнүүдые буруушаанабди!

Н. ДЖАНЫБАЕВА,
Ак-Талинска үйлэдбэриин управлениин Кировэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой.
Киргизэй ССР.
Сентябриин 5. (ТАСС).

Г. ЧИМИТОВ

„ДУЛМА ХЭЭТЭЙ"

(РАССКАЗ)

Дулмын басагаяа унтуулаад, кинодо ошохо гэжэ байтарнь, зэргэлдэ һуудаг хүгшэн үбгэн хоёройдо айлшалжа ерэһэн Баяр гэдэг зээ хүбүүниинь орожо ерэбэ.

—Сайн байна,—гэжэ орон дээрэ мааниия татажа һууһан хүгшэн мэндэшэлээд, бэридэнь хандаба.—Кинодо ошохотнай гү, Дулма хээтэй,—гэжэ «хээтэй» гэһэн үгыень дурата дурагүй нэмэбэ хэлэтэй.

— Хари ошожо ерэхэ юм гү даа байнаб.

— Басаганш бархирхагүй юм гү?—гэжэ кино болоходо, арынь зүбэһэн таталдадаг хүгшэн сугалтайгаар дуугарба.

— Юу бархирха һэм даа, нэгэл унтаа haa, һэригшэгүй гүб даа,—гэжэ бэринь гаража ябахадаа харюусаба.

Дулма Баяр хоёрой клубта ерэхэдэнь, кино эхилүүтэй байжа, билет абажа, зал руу орохотойнь али гал унтаршаба. Баярые басагадай хажууда ошожо һууха юм ааб гэжэ һанаад, Дулма холоһоо үүд харадаг хадаа урдуурхи зэргэдэ ошожо һууба. Теэд залуу хүбүүн гээгдэнгүй хажуудань ерээд һуулсашаба.

Түлеэниинь дууһашаһан дээрэһээ гурба-дүрбэн хоногой түлигдээгүй байһан клубта ойгоргүй хүйтэн. Дулмын бээлэйгүй гарнууд удаангүй дааража, гараа хоёр хамсы соогоо һугсарба. Кино һонирхожо, хараһанааш мартажархёод һуутарынь, хажуудахи хүбүүниинь хоёр хамсынь уулзабариин забһараар шургаһан сарбуудань халуун альгаа дахаба. Дулма сошоод, хүбүүн тээшэ харан гэһээнь, тэрэнь киноһоо ойроо анхаралаа табиһангүй, хажуу тээһээнь гэтэшоод һуунада, уруугаа харашаба.

Дулмын урдаһаань хаража халашиэбхилээд, киногоо саашань харахынш тэндэ, үнөөхинь үрөөһөн гарынь хамсыһааш дүмүүхэнээр татаад, хоёр альган соогоо дулаасуулжа оробо. Үбгэнэйнгөө иигэжэ гарынь дулаасуулжа байгаа... өөрөө багахан үхибүүн зандаа ябаа haa, ехэл дуратайгаар хүнэй халуун альган соо бээрэшэһэн гараа хээд һууха һэн. Теэд мүнөө өөрһөө арбаад шахуу наһаар дүү хүбүүндэ гараа дулаасуулжа һуухадаа, эшэдэһэниинь хүрэжэ, гараа шобто татаад абаха гэхэдэнь, тэдэнь бухэ гэгшын зангада орошоһон байба. Дулма хүбүүнэй урдаһаа хараба. Теэд тэрэнь тоомоо таһаржа байһан хүндэл бэшэ, «бү сухалдыш даа» гэжэ гүйһан мэтэ зориггүйгөөр урдаһаань гэтэнэ. «Энэм иихэдээ яажа байна гээшэб, намаар наада хэхэ гээгүй юм аабза» гэжэ һанаад, сухалтайханаар дуугарха гэжэ байтараа, эгээл энэ хүбүүнтэй сасуу дүү хүбүүгээ һанаандаа оруулжа, тэрэнэйнгээ һэшхэлдэ бэеэ бариба. «Байза хайшан гээ haa, хүбүүе эшээнгүйгөөр, бүтэхэгүй юумэ хэжэ һууһыень ойлгулухам ааб?» гэжэ бодосогоожо һуутараа:

—Баяр, бээлэйш хаанаб?—гэжэ шэхэндэнь дүтэлэн шэбэнэбэ. Хүбүүн урдаһаань ойро зуура шэртэн хараһанайнгаа һүүлээр хармааньһаа хургатай бээлэйгээ гаргаад үгэбэ. Дулма түрүүн нэгэ гартань, һүүлээрнь нүгөө гартань һабар бээлэйнүүдынь заахан үхибүүндэ барюулжа байһандал ехэ зохидоор барюулба. Хүбүүн таашааһан юумэндэл хүдэлхөө болишоод һуужа һуутараа, гараа һуга татажа абаад, бээлэйгээ ехэ түргөөр һугалжа эхилбэ. Теэд эхэнэрэй урин гарай ойронь хүрэмсөөр, эзэгүй юумэдэл болошоно. Дулма дахин бээлэйень зохидоор барюулаад, бээлэй дээрэһээнь гарыень урихнаар эльбэһэнэйнгээ һүүлдэ гэнтэ бодоод, гаража ябашаба.

* * *

...Үглөө үглөөниинь Дулмын үнеэгээ һаагаад орожо ябатарнь, Баярай нагса эжы, яагааб даа, хаяа хадхажа һууһан хүршэ хүгшэниинь, ооглобо:

— Дулма, барил даа энэ бэшэг. Баяр шамда үгөөрэй гээ һэн. Хайшань эльгээхээ шамай өөрөө мэдэхэ гэнэ һэн.

Дулмын нюур гансата халуу бусалжа, юунш гэхээ ойлгожо ядан үг-маг гэшэбэ.

—Шинии дүү хүбүүндэ бэшээб гэбэ һэн гү даа, тэдэш бэе бэеэ таниха байгаа аалтай?—гэжэ хүгшэн Дулмые шахардуу байдалһаань өөрөө мэдэнгүй гаргажархиба.

— Тиимэ, тиимэ, танил байха,—гээд, Дулма түргэн саашаа ябаха гэхэдэнь, хүгшэн:

— Баярнай үүрээр бодоод, гэнтэ түхеэрээд ябашоол даа,—гэбэ.

— Юундэ?—гэжэ Дулма һурахатаяа хамта хүбүүнэй гэнтэ ябашаха шалтагаанииень мэдээ бэшэ хүн аабзаб гэжэ халта бодоод орхибо.

— Ехэлшухала хэрэг гараа гээл даа. Энэ бэшэг шамһаа ондоо хүндэ бү үгөөрэй гэжэ ехэтэ захяа. Удааншье һуужа бэшээ юм. Шинии дүүтэй суг һургуулида ябахаш хэбэртэйгээр дуугарна һэн.

Дулма арайш гэжэ хүгшэнһөө һалаад, гэртээ орожо, нэгэшье үгэ бэшэгдээгүй конверт задалжа, бэшэгынь гаргаба.

«Сайн байна, Дулма хээтэй! Танай намда хэтэдээ «Дулма хээтэй» зандаа үлэхэ байһыетнай би һаял ойлгооб. Иигэжэ ойлгожо ябаашамни намда хэды хүндэ байһыень та мэдэдэг һайт...

Зургаан жэлэй саада тээ, 8-дахи класс дүүргээд би эндэ ерэхэдээ, таниие түрүүшынхиеэ хараа һэм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо би зунайнгаа амаралта бүхэндэ энээ руу ерэжэ, таниие һэмээхэн хүлеэгшэ һэм. Армида ошохынгоо урда тээшье нагса абатанаа эрьехэм гэжэ шалтаад, ерэжэ ошоо һэм. Теэд та бэшэ үзэгдөөгүйт. Харин тантай тиихэдэ уулзаа haa, би яаха байгаа хабиб — мэдэнэгүйб. «Дуратайб» гэжэ хэлэхэ зоригни хүрэхэ байгаа гээшэ гү, али үгы гү? Үгы ха даа. Мүнөө яаһан зоригтой болошоо юм гэжэ та намайе шоо үзэжэ болохот. Шоо үзөөш haa, үзөөрэйгты, би юушье тэсэхээр бэлэнби. Гансал минии нэгэ гуйлта бэелүүлыт. Таниие харангүй армида ошоходоо, уулзаагүймни дээрэшье ха даа, аяар гурбан жэл соо мартана бээзэб гэжэ бэеэ һамааруулаа һэм. Теэд тэрэмни буруу байшоо.

Буряад оронһоо холодохо бүрим, оройдоол гансахан харагдаһан урин шарайтнай бүри эли тодоор, бүри танил дүтөөр һанаандам орожо, наһараа уулзажа, үелжэ ябаһан мэтээр һанагдадаг байгаат. Сэдьхэл зүрхэнэйнгөө таниие үгылэн домоглоходо, фото-зурагыетнай олохо абаха гэжэ нэгэ заашье оролдонгүйб, сэрэгэй албанда мордоһондоо бээе зэмэлжэ ябааб.

Тиигээд лэ энэ ерэбэб. Һара наран шэнгеэр наһаараа тахижа ябахыем фото-зурагаа намда бэлэглэхыетнай гуйн үлэгшэ Баяр».

Дулма энэ бэшэгыень уншаад, халта энеэбхилээд абаба. Теэд тиимэ энеэдэтэйш юумэн бэшэ ха юм даа. Хүбүүн һанаандаа таарама басагантай уулзаагүй дээрэһээ төөрижэ, халуун зүрхэнэйнгөө охи гаргажа ябана гэжэ Дулма һайн мэдэнэ. Теэд яалтай гээшэб, энэ залуу хүбүүндэ карточкаа юуһ болоо гэжэ үгэлтэй юм, харин үгөөгүй haa, баһа һалаха, һандахагүй хэбэртэй.

Дулма альбомоо абажа, ирасагаажа байтараа, нэгэ карточка дээрэ харасаяа тогтообо. Үшөө саашань иража, баһа нэгэ карточка һуурищаань абаад, түрүүшынхитээе зэргэлүүлхэдэнь, нэгэниинь хуушаржа шарлад гэһэн, нүгөөдэнь шэб шэнэхэн байба. Карточка дээрэһээ урдаһаань гэтэһэн хоёр нюурай адлихануудгээшэнь, гансал саарһаниинь хуушан шэнэ хоёр...

* * *

Бэшэгтэм ямаршье һаань, карюу бэшэһэй даа, гэжэ һанаагаа зободог байгаа haa, мүнөө бэшэгынь абаад байхадаа, «ямараар харюусаһан байхань гээшэб, фотокарточкаа эльгээгээ гээшэ гү, али үгы гү?» гэжэ бодоһоор, шэшэргэнэһэн гараараа конвертын үрөөһэн захые хахалба. Конверт сооһоо бэшэг гарахатайнь адли ялагархан саарһатай фото-зураг бултагад гээдхибэ. Хүбүүн бэшэгынь уншаха гэлтэгүй, тэрэ карточка абаад, дээрэ дээрэһээнь таалажа оробо. Бэшэг уншахын тулада һонор ухаан, хурса нюдэн хэрэгтэй бшуу. Уһатаһан нюдэнэйнгөө үзэг илгаруулжа уншаашье һаань, зол жаргалдаа һогтошоһон ухааниинь юумэ буйлуулхаар бэшэ хэбэртэй.

Баяр бэшэгэй удха үшөөшье удаан саг соо ойлгохо шадалгүй байжа болохо байгаал ха, зүгөөр муу зүнгын дайрахаар нэгэ юумэн ушаршаба. Карточкаа хаража, таалажа, сэдьхэлээ ханаад, конверт сооһоо бэшэг гаргаһаниинь, Дулмада өөрынь бэшэһэн бэшэг байжа байба. Хүбүүнэй зосоо зарига гээд, гоё һайхан зүүдэниинь гансата дэгдэшэбэ. Үшөө саашань хараһаниинь дүрбэ нугалһан нэгэ тэбхэрхэн саарһан дээрэ Дулмын богонихон бэшэг байба.

«Бэшэгыш бусаабаб. Бэшэһэн хүн өөрөө галдаарай. Энэ бэшэг тухайгаа хэтын хэтэдэ мартаха ёһотойш.

Баяр, гуйлтыш дүүргэбэб. Гансал һара наран шэнгеэр тахижа ябаха карточка бэшэ, харин наһанайш нүхэр боломоор хүнэй карточка эльгээбэб. Энэ—минии дүү басаган. Намда адли бэзэ?...»

Баяр эдэ мүрнүүдые уншахадаа сошожо абаад, үнөөхи карточкаяа дахин шэртэн хараба. Нюурынь бэеэрээ, гансал залуу басаган ябахадаа хэбэртэй. Сагаахан захатай, һургуулиин хубсаһаар. Эрьюулээд, арадань харахадань: «Хайрата эгэшэдээ. Һургуулияа дүүргэхэдээ буулгуулбаб. Дулмажаб»,—гэжэ бэшээтэй байба. Хүбүүн юуш ойлгожо ядаад, бэшэгынь саашань уншаба:

«...Би шамда дүү басагаяа зууршалнаш бэшэб, харин шэг шарайгаараа намда тон адлихан, шинии наһанай хүшэй дэлхэй дээрэ бии байһыень мэдэжэ абахынш тулада карточкынь эльгээбэб. Имэл даа. Баяртай».

Дэлхэйн эхэнэрнүүдэй дээжэнь мэтээр һанагдажа байгааша эхэнэрынь, мүнөө гансата дэлхэйн эхэнэрнүүдэй эгээн шааран мэтээр һанагдажа байба. Үнэхөөрөөшье юун гээшэб даа! Хүн амитанай нэгэтэшье үзөөгүй арюун һайхан сэдьхэлээр хүбүүн тэрээндэ дурлажа, тахижа ябаа аалам? Тиин гэһээнь дуран гээшэ ямар байдаг юм гэжэ ухаалдижашье шадахагүй эхэнэр байжа байха. Өөрөө нэгэтэшье дурлажа үзэһэн гү, али дурлажа шадаха сэдьхэл зүрхэтэй юм haa, иимэ юумэ хэхэгүй һэн. Мүльһэн шэнги хүйтэн зосоохитой хадаал, намда ондоо хүнэй карточка эльгээгээ гэжэ ерэһэн бэеэрээ, Баяр үнөөхи карточкаяа шуу татажархиба.

Хэдэн жэлдэ тахижа ябаһан дураниинь иигэжэ ойрохон зуурада залиржа, хүбүүнэй досоо нэгэ тиимэ хүнды хооһон болошобо.

Жэл шахуу колхоздоо хүдэлһэнэйнгээ һүүлээр Баяр Улаан-Үдэдэ хүдөө ажахын һургуулида оробо. Ажабайдалайнгаа энэ шэнэ замда орожо хүсэд үрдеэдүй байтарнь, һанаан заяандань ороогүй юумэ болошобо.

Һургуулиингаа уншалгын таһалгада ошожо, хэшээлдээ бэлдэхээ Баяр хамтынгаа байраһаа гараба. Уншалгын таһалгын үүдэндэ хүрүүтэй ябатарнь тэрэнь урдаһаань сэлигдэжэ, нэгэ басаган гаража ерэбэ. Тэрэ басага харамсаараа хүбүүнэй зүрхэниинь гэнтэ шэм гээд, өөрөөш ойлгонгүй:

— Дулма?..—гэжэ арһааханаар асуун дуугарба.

— Би Дулма бэшэ, Дулмажаб гэжэ нэрэтэйлби,—гэжэ басаган урдаһаань харюусаба.

— Тиимэ, тиимэ... Дулмажаб...—гэжэ хүбүүн үшөөшье түхэлдөө орожо ядан харюусаба.

— Та намайе хаанаһаа таниха байбат?

— Би таниие үнинэй танихаб,—гэжэ хүбүүн хэрэгтэйш юумэ, хэрэггүйш юумэ дуугарһанаа өөрөө хүсэд ойлгонгүй харюусаба.

Басаган харюудань хоёр нюдэеэ һэртэгэд гүүлээд, мүрөө хабшажа, юуш ойлгоногүйб гэһэн тэмдэг үзүүлээд, саашаа даб гэхээр забдаба.

— Би Дулма хээтэйешье танихаб,—гэжэ хүбүүн басагые һаатуулхын тулада юунш гэхээр бэлэн байһан аад, дуугаржархиба.

— Аа-а... Та манай хуряахайн нютагай гүт?

— Тиимэ, тиимэ...—басаганай зогсолдондо баярлаад, Баяр торьдоһогүй худалаар хэлэжэрхибэ.

— Би хуряахайндаа һүүлэй хоёр—гурбан жэлдэ ошоогүйб. Тиимэһээ таниие мартажа болооб...

— Тиимэ, тиимэ,—гэхэһээ ондоо юумэ хүбүүн һананагүй гү, али һанаха ухааниныше хүрэнэгүй ха.

— Тиигээ haa, намайе сүлөөлэгты... Зай, баяртай,—гээд басаган саашаа даб гэбэ.

— Би танда хэрэгтэй һэм...

— Ямар хэрэг бэ?

— Би таниие кинодо ошоё гэхэ гээб.

Басаган урдаһаань сухалдан алдатараа, гэнтэ юушьеб һанаандаа оруулжа, халта бодолгото болоод хибо хэбэртэй, хорогүйхэнөөр энеэбхилээд:

— Би мүнөө үдэшэ сүлөөгүйб, харин үглөө үдэшэ болохо,—гэбэ.

— Зай, тиигээ haa үглөө үдэшэ,—гэжэ хүбүүн хашхархаһаа наагуур шангаар хэлээд, өөрөө өөртөө этигэжэ ядан, басаганай хойноһоо дала ороторнь харан гээдэбэ.

Газетэнүүдтэй хамта ерэһэн бэшэг абахадаа, Дулма Баярай гар абаһаар таняжа, гансата досоонь бард гээдхибэ. «Баһа энэм юу бэшээ юм ааб даа, хүн зон мэдээ haa, ямар аягүй юм гээшэб» гэжэ бодоһоор бэшэгынь задалба. Дулма бэшэг абахадаа хэды муу һанабашье, бэшэгэй һүүлдэнь хүрэхэ бүреэ баярлажа, шэг шарайнь сэлмэнэ. Бэшэг соо иигэжэ бэшээтэй байба:

«Сайн байна, Дулма хээтэй!

Танай намда хэтэдээ «Дулма хээтэй» байһыетнай би одоол ойлгооб. Нёдондо жэлдэ иигэжэ бэшэхэдээ, би юуш ойлгоогүй аад, бэшэһэн байгааб. Харин мүнөө эдэ үгэнүүдээ һонор ухаагаараа бэшэжэ байнаб. Юуб гэхэдэ, Дулмажаб бидэ хоёр танилсаһаар үнинэйбди. Ноябриин долооноор гэрлэхэмнай. Баяртай, Дулма хээтэй».

„БАЙКАЛЬСКАЯ КОМЕДИЯ" ГЭЖЭ ШЭНЭ ФИЛЬМ

Горькиин нэрэмжэтэ Москвагай киностудиин бүлэг хүдэлмэрилэгшэд манай республикада һаяшаг ерээ. Режиссёр, сценарист, операторнуудһаа энэ бүлэг бүриднэхэй юм. Тэдэнэр «Байкальская комедия» гэжэ шэнэ кинофильм байгуулха хүсэлэнтэй. Тус фильмын сценарииие Борис Медовой бэшээ. Тэрэ хадаа манай республикада түрэһэн хүн, кинематографиин Бүхэсоюзна институт дүүргэһэн. Борис Медовой олондо мэдээжэ болоһон сценарист. «Карьера Димы Горина», «Дальние страны» гэжэ Аркадий Гайдарай расказуудаар зохёогдоһон фильмнүүд тэрэнэй бэшэһэн сценаряар табигдаа юм. «Байкальская комедия» гэжэ кинофильм энэ залуу сценаристын зэлжээтэ ажалынь. Энээн соо Байгалай загаһашадай ажабайдал харуулагдаха байна.

Энэ кинофильмые Владимир Дорман буулгажа абахань. Энээнһээ урид Владимир Дорман «Штрафной удар», «Лёгкая жизнь» гэжэ кинофильмнүүдые буулгажа табиһан байна. Һүүлэй жэлнүүдтэ нүхэр Дорман манай тала, сценарист Борис Медовойтой сугтаа хүдэлнэ.

Киностудиин энэ бүлэг хүдэлмэришэд Байгалай хойто бэеын үзэсхэлэн гоё нютагуудаар ябажа ерээ. Тэндэ кинофильм буулгажа абахаар таарамжатай һайхан газар шэлэжэ олоһон байна.

БАЯЛИГ ХАРУУЛҺАН КАРТА

СССР-эй арадуудай этнографиин музейдэ, мраморна зал соонь һаянай шэнэ түхэлэй карта бии болобо. Энээн дээрэ манай орон дотор һүүлэй үедэ бодхоогдожо байһан шухала барилганууд, индустриин шэнэ нютагууд тоб байса тэмдэглээтэй. Тус карта ехэ багаараа 220 дүрбэлжэн метр болохо юм. Тиигээд энэмнай юрын картануудтал адли ханада үлгэгдэһэн бэшэ юм. Шала дээрэ түхеэрэгдэһэн тусхай табсан дээрэ энэ карта тодхоотой. Энэ зал соо мүн яһатан бүриин уран гартанай һиилэһэн үзэсхэлэн һайхан гоюурганууд, үнэтэ шулуугаар, модоо һиилэһэн томо томо барилгын дүрсэнүүд табяатай. Сибириин гайхамшагта ехэ мүрэнүүд дээрэ баригдажа байгаа гидростанцинуудай дүрсэ мүн лэ эндэ бии. Зүүн-Сибириин болон Байгал шадархи ямар нютагуудта орооһо тарян ургуулагдадаг бэ, хаанань адууһа мал олоор түлжүүлэгдэнэб, промышленна ямар продуктнуудые үйлэдбэрилдэг тухай эндэ мүн лэ тодорхойгоор харуулаатай. Жэшээнь, энэ карта дээрэ харуулагдаһан манай Буряадай республикын зураг соо эдеэ хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилдэг предприятинуудай, модо бэлэдхэлэй, шэлэй заводой дүрсэнүүд бии.

СССР-эй арадуудай бүхы баялигые харуулһан энэ картые хүн зон ехэ һонирхолтойгоор харана.

В. КРИВОШЕИН.

Ленинград.

БАИГАЛАИ ЭРЬЕДЭ...
М. ДАРХАНЮВАЙ фото.

ЭНЭРХЭГ СЭДЬХЭЛТЭНЭЙ АШААР...

Галай аюул гээшэ саг зуура соо болодог ха юм даа. Эгээл иимэ аюул Бэшүүрэй совхозой гурбадахи отделениин механизатор Василий Михайлович Соболевой гэр бүлэдэ тохёолдоо бэлэй. Эндэ түрүүшээр газаахи һарабшадань гал аһаа. Тэрэ үдэр һалхитайшаг байжа, уданшьегүй бүхы барилгань, гэрынь дүрэжэ эхилээ. Энэ түймэрые сараха гэжэ хэды ехэ оролдолго гаргагдабашье, мүртэй юумэ болоогүй. Гэрынь дууһан шаташоо һэн. Теэд энэнь оройдоол дүрбэн жэлэй саада тээ бодхоогдоо бэлэй.

Хэды иимэ гашуудалтай аюулда дайралдабашье, Василий Михайлович талын дунда ори гансаараа орхигдошохогүйгөө мэдэжэ байгаа һэн. Сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь тэрээндэ ехэхэн туһаламжа үзүүлээ. Эдэнэр 1700 түхэриг мүнгэ суглуулаа. Нэгэ шэнэшэгхэн гэр олоод, Василий Михайловичай усадьба дээрэ абаашажа табяа. Һаяхан нүхэр Соболевой гэр бүлэ шэнэ гэртээ орожо түбхинэбэ. Иигэжэ айл аймаг, анда нүхэдэйнгөө туһаламжаар дахинаа гэр, байратай болоһондоо Василий Михайлович Соболевой гэр бүлэ хүхюу баяртай.

И. ТКАЧЕВ.

ҺОНИРХОЛТОЙ ОЛЗО

Һаяхан Хяагтын аймагай Тамир гэжэ һууринда һургуулиин шэнэ байшан баригдажа эхилһэн юм. Барилгашад нилээд доро хүрэтэр газарыень малтажа байтараа модоор бариһан харшада тулашаһан байна. Адаглан харахадань, энэнь нилээд үни сагай барилга байгаа. Энээн лухайгаа Хяагтын музейдэ дуулгаба. Уданшьегүй тэндэһээ бүлэг эрдэмтэд ерэжэ, малталгыень саашань үргэлжэлүүлһэн байна. Тиигэжэ эндэһээ шабар лонхын хэмхэрхэйнүүд, гэр соо баридаг элдэб хэрэгсэлнүүд олдоо. Тэдэнэй дунда гүрөөһэнэй абарээр хэһэн һонирхолтой шүбэгэ бии.

Эдэ бүхы хэрэгсэлнүүдые шэнжэлэн үзэхэдэ, хуушанай тус барилга долоодохи зуун жэлдэ бодхоогдоһон байгаа ха. Энээниие Байгалай саада бэедэ анха түрүүшынхеэ ажаһуухаяа ерэһэн ород яһатан бариһан байгаа.

АХЫН БЭЛШЭЭРИДЭ. Д. ДУГАРОВАЙ фото.

БУРЬЯЛМА БУЛАГ БОЛДОГТО БҮГЛЭГДЭХЭГҮЙ

Индиин мэдээжэ публицист Х. Д. Малавия гэгшэ һаяшаг Куба ошожо ерээ. АПН-эй гуйлтаар энэ нүхэр доро толилогдоһон статья бэшэбэ.

Айлшадай буудаг Гаванын нэгэ байрада бидэ байрлабабди. Тэрэнэй сонхоһоо Мексиканска тохой альган дээрэ шэнгеэр харагдана. Үглөө бүри бодохоодоо, бидэ Кубын мэдэлэй уһанһаа холо бэшэ газарта Американ сэрэгэй томо онгосонуудай бөөгнэрэлдэхые харагша һэмди.

Оройдоол долоо миллион хүн эндэ бүдүүлиг янзаар сэрэгэйнгээ хүсэ һайрхахадаа тэдэнэр яана гээшэб гэжэ ойлгохые хүсэдэг байбабди. Тиигээд иимэ юумэ мэдэжэ абаа бэлэйбди.

Гаванада дүтэхэнэ, Барло Венто гэжэ газарта далай тээһээ зурылдаһан хэдэн олон каналнуудые хараа һэмди. Каналнуудай эрье дээгүүр ехэл гоёнууд байшангууд байһан. Эдэ байшангууд, каналнуудые хархис Батистын хүбүүн бариһан, эндэ хаарташадай ёһотойл үүр байһан гэжэ манда хөөрэжэ үгөө. Эдэ байшангуудые Америкын «мэшээгээр дүүрэн мүнгэтэйшүүл» хүлһөөр абадаг байһан гэхэ. Теэд юун байхаб, эдэ баяшуул Флоридагай штадһаа Барло Венто хүрэтэр нэгэ хэдыхэн час соо түргэн ябадаг катераар хүрөөд лэ байхал. Хүн зонһоо гайхангүйгөөр тэдэнэр эндэ сэнгэдэг, аашалалдадаг байгаа.

Шэнэ Кубын мүндэлэн тогтоһонһоо хойшо Барло Венто гэжэ газар баяшуулай жаргадаг үүр байхаа болёо, канал дээгүүрхи байшангуудта мүнөө Кубын ажалшад амардаг болонхой. Гаванада айлшадай буудаг «Ривера» гэжэ томо байшан бии. Хуушан сагай байхада энэ байшан хаарташад наадашадай томо нэгэдэлдэ мэдэлтэй байһан. Революциин һүүлээр тэрэ хадаа арад зоной хамтын зөөри болоһон юм. Хаарташад, наадашад болон алуурашад эд зөөреэ алдаһандаа хоро шараа бусалжа, яажашье һаань үһөөгөө абаха гэжэ һэдэнэд.

Ээрхэжэ байһан үедөө Батиста мүнгэ олзын хойноһоо намнаад, Кубые америкынхидтэ үгэжэрхиһэн гэхэ. Долоон жэл хүрэхэгүй үе соо (1952 оной мартын 10-да засаг түрэеэ гартаа абаһанһаа эхилээд, 1959 оной январиин нэгэндэ революционно хүсэнүүдэй илалта туйлатар) национальна үри шэринь дүрбэ дахин ехэ боложо, 300 миллион долларто хүрэһэн юм.

Үнэхөөрөө Америкын баяшуулай гар соо байдаг США-гай правительство Батистые бүрин дэмжэдэг байһан. Жэшээлхэдэ, Артур Гарднер—Гаванада байдаг Америкын элшэн сайд Америкын капиталда мэдэлтэй Кубын телефонно компанитай нягта холбоотой байгаа. (Энэ компани «баясхалан хүргэн», Батистада томо гэгшын алтан телефон бэлэглээ гэхэ).

«Аралай эрхим һайн үрэжэлтэй газарай 25 процентнь США-гай мэдэлдэ байгаа» гэжэ Батистын зонхилжо байха үедэ Кубын Национальна банкын президент байһан хүн сэхэ мэдэрдэг бэлэй. Америкын монополинууд хэдэн зуугаад мянган гектар нэлэнхы газарыень эзэмдэдэг байһан.

Саахар үйлэдбэрилдэг Америкын баяшуул хархис Батистын туһаламжаар ажалша зониие хайра гамгүйгөөр мүлжэн дарладаг байгаа. Кубын улад зоной дүрбэнэйнь нэгэ хубиһаа олонхинь пальма модоной мүшэрөөр үлхүүлжэ бариһан тулюур туйган гэрнүүд соо ажаһуудаг байба. Модоной набша мүшэр гэрэйнь хушалта болодог, модоной холтоһон—ханань, хара газар—шаланьболодог байгаа.

Арад зон ямаршье эрхэгүй, ядуу тулюур байдалда ажаһуудаг һэн. Фидель Кастрын толгойлһон революци болбол арадай халимма ехэ дураа гуталтын эсэс болоо бэлэй. Хэнэйшье мэдэһээр, революционно правительство нэн түрүүлэн хуушанай гүрэнэй засаг түрые унагааһан, национальна үри шэриие үгы хэһэн, саахар ургуулдаг Америкын баяшуулай эзэмдэжэ байһан бүхы газарые арад зоной мэдэлдэ үгэһэн юм.

Тиигэжэ нэгэ шанга сохилтын һүүлээр Кубада Америкын монополинуудай эзэрхэлгэ сүм үгы хэгдээ бшуу. Тэрээнтэй хамта Кубын газар дээрэ түбхинэһэн хаарташад, наадашадай үүрнүүдтэ, Америкын «мэшээт, мэшээт мүнгэтэйшүүлэй» архидаан забхайралгада эсэс табигдаа. Эгээл энэ ушарһаа США-гай монополинууд «Кубадахи засаг түрэеэ» алдаһан баримтатай эбсэхэ дурагүй ха юм. Тэдэнэр Кубын революциие даража, революционно правительствын хуулита ёһоор хурааһан баялигуудые һөөргэнь бусаажа абахые хүсэнэ. Мексикын тохой руу хэд сэрэгэй томо онгосонуудые эльгээнэб? Үһөө мэеэгээ абаха, Кубые хүсөөр эзэмдэхэ гэжэ һэдэһэн Холбоото Штадуудтахи хархис этэгээдүүд лэ эльгээнэ ха юм.

Америкын баяшуулай гаргадаг һүйдхэхы ябуулга эгээл элдэб янза. Нэгэтэ үдэшэ Гаванын пляж дээгүүр сэбэр агаарта амархаяа гараад ябахадамнай, худалдаа наймаа хэдэг нэгэ советскэ пароход портһоо гараба. Тэрэ пароход Канада ошохо гэжэ зориһон байгаа. Энэ үедэ Америкын сэрэгэй онгосо забда залигүйгөөр советскэ пароходто дохёо үгэбэ. Кубын мэдэлэй уһанһаа энэ советскэ пароходой гарамсаар лэ США-гай сэрэгэй самолёт дээхэнүүрнь хэдэн дахин ниидээ һэн.

Хэрбээ США-гай империалистнууд урдань Кубые хэрзэгы хатуугаар дарладаг байгаа һаа, мүнөө Кубын арад тушаа тэдэнэй ябуулдаг политика хоёр дахин ехэ бузар муухай, хоротой болонхой.

Зүгөөр саахар дээрэ баяжаһан Америкын баяшуул хэды ехэ хэрзэгы ааша гаргаашье һаа, Кубын адагай захынь нэгэшье хүнэй амиды үлөөд байхада энэ аралые мэдэлдээ абажа шадахагүй. Мүнөөдэр Кубын арад гансаархана бэшэ. Тэрэниие Азиин, Африкын, Латиин Америкын оронууд, социалис гүрэнүүд дэмжэдэг, тэрэнэй талада хүсэн түгэс Советскэ Союз тэмсэдэг.

...Революциин 26 жэлэй ойе һайндэрлэхэеэ бүлэг залуу американецууд, сэнхидээ студентнэр Гавана ерээ һэн. Тэдэниие ехэ халуунаар угтаһан юм. Кубада үнэхөөрөө юун боложо байнаб гэжэ США-да хэншье мэдэдэггүй гээд тэдэнэй нэгэн намда хэлээ. Бидэ социалис орониие түрүүшынхеэ хаража байнабди, тиигээд һанаа сэдьхэлнай дүүрэн гэжэ Америкын студентнүүд мэдүүлээ. Хүн бүхэнэйнь өөртөө хүдэлдэг США-гайхида орходоо, Кубын хүн бүхэн бултанай аша туһада, бултадаа хүн бүхэнэй аша туһада хүдэлдэг байба гэжэ тэдэнэй нэгэ хүбүүн тэмдэглээ һэн. Зүгөөр энэ ушар хүнүүдые далижуулдаг ха юм, теэд Кубадахи иимэрхүү шэнэ үзэгдэлнүүдые США-гайхид мэдэдэггүй бшуу.

Нютагаа бусаһанаймнай һүүлээр бидэниие арестовалха, мүрдэхэ, Америкэдэ харша ябуулга хэгшэдые мүрдэлгын комиссида дуудаха гэжэ байгаад, Америкын студентнүүд яһалашье мэдэһэн байгаа. Тиигээшье һаа, Куба ошожол ерээ ха юм.

Бүхы түрүү хүн түрэлтэн Кубые аршалан хамгаалдаг, США-гай империалистнуудай бузар бузагай аашануудта эсэргүүгээр тэмсэдэг. «Куба мандаг, янканууд хосорог!» гэһэн уряа Кубада хэзээ бүхэндэ дуулаха байхат. Энэ уряань: Америкын империалистнуудай һүйдхэхы аашануудые болюулха! Куба хэтын хэтэдэ мандажа байг лэ! гэһэн сууряан болон, бүхы дэлхэй дээгүүр таранхай.

Х. Д. МАЛАВИЯ,
Индиин публицист.
(АПН).

ХИЛЫН САДАНАҺАА

Эрдэмтэдэй уласхоорондын хурал

ЖЕНЕВЭ, сентябриин 4. ТАСС-ай корреспондент Г. Драгунов иигэжэ дамжуулна:

Эрдэмтэдэй угаа ехэ хурал—атомай хүсэ амгалан ёһоор хэрэглэхэ талаар уласхоорондын гурбадахи конференци Женевэдэ табадахи үдэрөө үргэлжэлжэ байна. Мүнөөнэй физикын эгээн шухала асуудалнуудай нэгые—термоядерна реакциие залан шэглүүлхэ асуудалые зүбшэн хэлсэхын тулада Нациин ордоной ассамблейн зал соо олон ороной атомна наукын болон техникын түлөөлэгшэд—700 шахуу эрдэмтэд мүнөөдэр суглараа. Энэ асуудалай шиидхэгдэхэдэ, хүн түрэлтэн элшэ хүсые тон хямда сэнтэйгээр, барагдашагүйгөөр абажа шададаг болохо.

Термоядерна реакциие залан шэглүүлхэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэриие шэнжэлэн СССР-эй, США-гай, ФРГ-гэй, Австралиин эрдэмтэдэй хэһэн элидхэлнүүд заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Совет эрдэмтэдэй һүүлэй үедэ амжаһан туйлалтануудай тухай академик Л. А. Арцимовичой мэдээсэл ехээр һонирхогдоо.

Тиихэдэ Нациин ордоной бусад залнууд соо ондоо асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

США-да хүдэлмэригүйшүүл олон болоно

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 4. (ТАСС). Холбоото Штадуудта хүдэлмэригүйшүүл август һарада дахяад олошоржо, ороной бүхы хүдэлмэришэдэй юрэнхы тоогой 5,1 процентнь болоо гээд ажалай статистикын бюрогой түлөөлэгшэ мэдээсээ. Холбоото Штадуудта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо һүүлшын долоон һарын турша соо хоёр дахин 5 процент хүрэтэр олон болоһон байна. Август һарада американ залуушуулай дунда хүдэлмэригүйшүүл нилээд олон болоо. Залуушуулай хүдэлмэридэ орожо шадахагүй байһан ушар США-гай правительствын үмэнэ табигдажа байһан шангахан асуудалнуудай нэгэн болоно. Ойрын хэдэн жэлэй турша соо залуушуулай ажалай дэлгүүр дээрэ бүри олоороо гараха байһые хараада абабал, Холбоото Штадуудта хүдэлмэригүйшүүлэй тоо бүри олон болохо гээд ажалай статистикын бюрогой түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

ЯПОНОЙ ГАЗЕТЭНҮҮДЭЙ ХУУДАҺАНУУДТА

ТОКИО, сентябриин 3. (ТАСС). Мао Цзэ-дунай эзэрхэг мэдүүлгые шүүмжэлэн «Правда» газетын толилһон статьягай дэлгэрэнгы удхые Японой «Иомиури», «Майнити», «Нихон Кэйдзай симбун» болон бусад газетэнүүд мүнөөдэр томо гаршагуудтайгаар мүнөөдэр толилоо.

«Хоорондуурхи зононууд» тухай хитад теориие шүүмжэлгэдэ, мүн Курильска аралнуудые Япондо бусааха эрилтэнүүдэй хуулита, һанал бодолойшье талаар үндэһэ баримтагүй байһан ушар эрхэ байдалай хубилаад байхада энэ асуудалые СССР-эй аша туһые харалсан, япон арадай эрилтэнүүдтэ таарууга ар шиидхэгдэжэ шадахагүй гэһэн удхатай бэшэ гээд статья соо хэлэгдэһэндэ олон газетэнүүд, тусхайлбал, «Нихон Кэйдзай симбун», «Иомиури» газетэнүүд тусгаар анхарал хандуулна.

Эли газарта толилогдоно

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 3. (ТАСС). Японой бүлэг социалистнуудтай Мао Цзэ-дунай хөөрэлдөөн тушаа «Правдын» редакционно статьягай удхые найруулһан, корреспонденцинуудые «Нью-Йорк таймс», «Нью-Йорк геральд трибюн» газетэнүүд эли газартаа толилоо. Советскэ Союзай газарай зарим хубиие мэдэлдээ абаха, Монгол Арадай Республикые өөрынгөө провинци болгохо тушаа Пекинэйударидагшадай һанаашалга хадаа элитээр эзэмдэлгэ хэхэ программа болоно гээд статья соо хэлэгдэһэн үгэнүүд мэдээсэлнүүд соо онсолон тэмдэглэгдэһэн байна.

ЛИОНДО ЗАЛУУШУУЛАЙ ҺАЙНДЭР БОЛОБО

ЛИОН, сентябриин 3. ТАСС-ай тусхай корреспондент Ю. Пономарев иигэжэ дамжуулна: Лионой үйлсэнүүдтэ хариин хэлэн дээрэ дуу гаралсалган дуулдаба. Лионойхидто харагдаагүй элдэб хубсаһануудтай эдир залуу хүбүүд, басагадууд городой талмай дээгүүр олооро сугларaa. Студентнүүдэй уласхоорондын 12-дохи конгресс мүнөөдэр эндэ нээгдээ.

Франциин студентнүүдэй национальна союз 12-дохи жэлээ иимэ манифестаци үнгэргэжэ байна. Жэл ерэхэ тудам энээндэ бүри олон айлшад хабаададаг боложо байна. Мүнөө 29 ороной түлөөлэгшэд эндэ сугларaa.

Элдэб оронуудай культура, искусство болон заншалтай залуушуулые танилсуулха, арадуудые бүри һайн холбоотой болгохо уряатайгаар фестивалиие үнгэргэхэ гэжэ эмхидхэгшэдынь оролдоно.

Залуу артистнууд, һургуулинуудай, дээдэ һургуулинуудай һурагшадһаа бүридэһэн советскэ делегаци СССР-эй арадууда йискусствын зохёолнуудтай, манай ороной элдэб арадуудай болбосон ёһоной заншалнуудтай фестивальда хабаадагшадые танилсуулха юм.

Мүнөөдэр пресс-конференциин болоходо, Франциин студентнүүдэй национальна союзай президент Б. Шрейнер иигэжэ тэмдэглээ. Фестиваль эмхидхэгшэдэй хүдэлмэридэ бэрхэшээлнүүд тохёолдоно. Засагаархид студентнүүдэй союзда, тэрэнэй эмхидхэһэн фестивальда үнэндөө һаад түбэг татана гээд Шрейнер тэмдэглээ. Зүгөөр энэнь урда тээнь һанамжалан хараалһан юумэеэ бэелүүлгэдэмнай һаад ушаруулхагүй гээд тэрэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Фестивалиин үедэ соёл культурын асуудалаар конференци—үгэ булялдаан болохо юм. Уулзалга арбан үдэрэй турша соо үргэлжэлхэ. Францида болодог студентнүүдэй уулзалга соонһоо энэ уулзалга эгээн ехэнь болохо гэжэ мүнөөнһөө хэлэхээр байна.

Иненю парламентын заседани дээрэ үгэ хэлэбэ

АНКАРА, сентябриин 4. (ТАСС). Кипрэй асуудалые, энэ асуудалаар Турциин правительствын баримталдаг политикые зүбшэн хэлсэхын тулада оппозициин эрилтээр Турциин парламент өөрынгөө каникулые таһалдуулжа, яаралтай заседанида сугларaa. Һүүлшын ушарнуудые шэнжэлһэн үгэ премьер-министр Иненю хэлэһэн байна. Кипрэй правительствын болон президент Макариосой баримталдаг эрид шанга хараа бодол мүнөөнэй байдалай шахардуу шанга болоһоной түрүүшын шалтагаан гэжэ харуулхые Иненю һэдэһэн байна.

Кипрэй асуудалаар Турциин правительствын бэелүүлдэг политикые премьер-министр зүбтүүлхэ гэжэ оролдоо. Кипртэ Турциин сэрэгээр хамаарал саха «эрхэ» тухай хэһэн мэдүүлгэнь тэрэнэй хэлэһэн үгын нилээд ехэ хубиие эзэлээ. Измиртэхи уласхоорондын яармаг дээрэхи советскэ павильондо харата муухай дөбтөлгын хэгдэһэн тухай тогтоходоо, Иненю иигэжэ хэлээ: «Иимэ ушарай болоһые ехэ гашуудалтайгаар, шаналалтайгаар би тэмдэглэнэб».

Кипртэ буудалдаан болоно

ПАРИЖ, сентябриин 4. (ТАСС). Кипртэхи турканууд болон грегүүдэй хоорондо үнгэрһэн 24 часай турша соо хоёр дахин горитойхон буудалдаанууд болоо гээд ООН-ой түлөөлэгшын мэдүүлгэдэ үндэһэлэн Франс Пресс агентство мэдээсэнэ.

Кипртэхи грегүүд болон турканууд үсэгэлдэр һүниин тэн багта Никозиһоо баруулжаа 3 милиин газарта 200 тухай дахин буудаһан байна. Нүгөөдэ ушартань Пафос шадар 500 дахин буу һүрөө.

Советскэ Союзай бол... Кениин холбоо барис... бэхижэнэ

НАЙРОБИ, сентябриин 4. (Т... Кениин Мачакос город шадарай ... гунду гэжэ һуурин шадар сове... кенийскэ хани барисаанай митин... ложо, тэрээндэ хэдэн мянган хү... баадаа. Ази, Африкын оронуудтай ... нал нэгэдэлгын советскэ комит... делегациин А. Софронов түрүүтэй ... Кагунду ерэһэнтэй дашарамдуул... энэ митинг болоһон байна. Дотоо... хэрэгүүдэй министр Огинга Од... советскэ делегациие толгойл... А. Софронов, СССР-һээ Кенидэ ... элшэн сайд В. С. Лавров митинг... рэ үгэ хэлээ.

Кениин элитэ политическа ... ябуулагшадай нэгэн Поль Нгей ... тинг дээрэ иигэжэ хэлээ. Кениин... даанхай байдалтай болохын урд... араднай СССР тухай зүб ойлгом... байгаагүй юм. Ушарынь Сове... Союз тухай империалистнууд ша... дал мэдээнүүдые дамжуулдат ба... Иимэ ушарта мүнөө эсэс табигда...

Шанга хуулинууды... болюулхын түлөө

БУЭНОС-АЙРЕС, сентябриин ... (ТАСС). Шанга хуулинууд болон ... редүүдые болюулха, уголовно ко... сые хубилгаха гэжэ хараалһан ... лиин проектнүүд Аргентинын на... нальна конгрессэй депутадуудай ... латын үзэмжэдэ табигдаа. Тусхай ... гүрэнэй аюулгүй байдал тухай де... гадагые болюулха, коммунис пар... ажал ябуулгые элитэ болгохо ... дурадхагдаһан байна.

Эдэ хуулиин проектнүүдые деп... дуудай палата зүбшэн хэлсэжэ ор...

Малайзиин гуйлта

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 4. (ТА... Индонези тушаа Малайзиин оруу... гомдолые ООН-ой уставай 39-... статьягай үндэһөөр хаража үз... тулада Аюулгүйн Соведэй засе... яаралтайгаар зарлаха тухай Мал... эрилтэ хээ. Индонезиин самолё... сентябриин 2-ой һүни Урда Ма... бүлэг парашютистнуудые буулгаа... жэ Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгш... Малайзиһаа ООН-ой дэргэдэ б... түлөөлэгшын эльгээһэн бэшэг со... талан хэлэгдэнэ.

Баһа нэгэ ноён тушаалһаа бууба

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 4. (ТА... Урда Вьетнамай оборонын мин... Чан Тхиен Кхием мүнөөдэр туш... һаа буугаа гэжэ Ассошиэйтед П... агентствын корреспондент Сайго... мэдээсэнэ.

ОЛОН ХЭЛЭ МЭДЭДЭГ ХҮНҮҮД ТУХАЙ

Олон хэлэ мэдэдэг хүнүүд һонирхожо, элдэб номууд соо тэдэн тухай хараа һаатнай, оройдоол гурба-дүрбэн тиимэ хүнэй нэрэ олдохо байха. Хэд гээшэб гэбэл, Болониин университедтэ зүүн оронуудай хэлэ даадаг итальянец Джузеппе Меццофанти (1774—1842 онуудай үе). Энэ хүн 58 хэлэ мэдэдэг байгаа гээд Британиин энциклопеди соо бэшэгдэнэ. Энэ эрдэмтэ зуугаад хэлэ мэдэдэг байһан гээд баһа ондоо номуудта бэшээтэй юм. Англичанин Джеймс Рич гэгшэ оройдоо 16 наһандаа Европын хэлэнүүдые бултыень шахуу, мүн Азиин олохон хэлэ, хэдэн арбаад мянган иероглифуудые мэдэдэг болоһон байгаа. Тюрек хэлэнэй эрдэмтэ венгр Арминий Бамбери (1832—1913) Азиин хэлэнүүдые, тэрэ тоодо орёо бэрхэ чагатай, уйгур хэлэнүүдые мэдэдэг байһан юм.

Мэдээжэ немец археолог Генрих Шлиман (1822—1890) элдэб хэлэнүүдые гайхалтай түргэнөөр шэнжэлһэн байгаа. Англи, француз хэлэнүүдые нэгэ-нэгэл жэл соо шудалһан гэхэ. Хари хэлые тэрэ хэлээр хэлэдэг орон соонь лэ һайнаар шудалжа болохо юм гээд хэлсэдэг. Теэд Шлиман Амстердамдахи худалдаанай газарта ажаллажа байгаад, һара хахад шахуу соо ород хэлэ шудалһан, ородоор хөөрэлдэдэг, Москва руу бэшэг бэшэдэг болоһон байха. Иимэ түргөөр ород хэлэ хайшан гээд шудалһан тухайдаа өөрын һонирхолтой намтар соо тодорхойгоор бэшэнэ. Олон хэлэ мэдэхын тула толгой һайтай байха ёһотой гэжэ тэрэ ойлгоо. Теэд сээжэлдэхэдээ муу һаа яаха гээшэб? Оло дахин уншажа сээжэлдэхэ, ехээр оролдохо хэрэгтэй гэжэ шиидээд, үдэр бүри хорин хуудаһа хүрэтэр прозо сээжэлдэдэг болоо һэн. Шлиман номуудые уншаад, өөртөө дабтан хэлэдэг, асуудал табяад, харюусадаг байгаа. Хоёр ондоо хэлээр бэшээтэй һонин ном абаад сасуулжа үзэдэг. Нэгэ хуудаһа уншажа дүүргээд лэ удхыень хэлэдэг, дахин уншадаг байба. Тиихэдээ бараниинь сээжэлдэжэрхиһэн байдаг бэлэй. Иимэ аргаар латын, хуушанай грек мэтын «хосорһон хэлэнүүдые» шудалһан байгаа.

Тиихэдээ юрэ бусын толгойтой хүн лэ олон хэлэ мэдэдэг байха болоно гээшэ гү, али ехээр оролдоһон хүн бүхэн иимэ юумэ туйлаха аргатай гү?

Минии танилнуудай дунда олон хэлэ мэдэдэг гушаад хүн бии юм. Тэдэнэй нэгэн—Евгений Николаев тухай хөөрэхэмни. Евгений оройдоол 23 наһатай. Намда ерээд: «Шлиман тухай статья та бэшээ һэн гүт?» гэжэ һураба. Тиигэһыемни мэдээд, немец хэлээр хөөрэбэ. Украинада хүдэлөө һэм гэжэ хэлэмсээрни, Евгений Николаев украин хэлээр яриждж оробол даа. Англи, француз, итальян хэлэнүүдые үзэһыемни мэдээд, баһа эдэ хэлэнүүдээр намтай хөөрэлдөө һэн. Зүгөөр лата, хуушан грек хэлэнүүд дээрэ юумэ хэлэжэ байхыень шагнахада һонин байгаа бэлэй! Тиихэдэнь гэнтэ Шлиман һанаандам ороод орхёо. Теэд Евгений Николаевай булюу юумэниинь гэхэдэ, немец археологһоо бүри бага саг соо хари хэлэ шудалдаг байшаба. Генрих Шлиман үдэр бүри табан час соо, амаралтын үдэр, һайндэрнүүдтэ 15—17 час соо ном үзэдэг байһан. Харин Николаев хари хэлэ шудалалгада үдэрэй нэгэ-нэгэ час лэ зорюулна. Ондоо үлүү сагшье үгыб гэнэ. Юундэб гэхэдэ, Николаевнай студент, географи үзэдэг хүн хаям. Географяар бэшэгдэһэн һони номуудай бүхы номуудые уг хэлэн дээрэнь шудалхые ехээр хүсэжэ, олон хэлэ үзэдэг болоо. Евгений Николаев ород хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн номые оригиналтайнь сасуудхан, Шлимандал адляар шудалдаг. Энээнэйнь үрэ дүншье баһал ехэ. Жэшээнь, англи хэлые Николаев дүрбэ һарын туршада шудалаа.

Сэхынь хэлэхэдэ, поляк, голланди хэлэнүүдээр хөөрэлдэхэ гэхэдэнь, тэдэниие мэдэхэгүй байһандаа улайжа сайжа ябаа бэлэйб. Теэдшье немец хэлэ мэдэхэ хүндэ голланди хэлэ шудалхань тон бэлэн бшуу. Чех хэлые һара соо, болгар, серб хэлэнүүдые һара үлүүтэйхэн саг соо шудалааб гэжэ тэрэ нүхэрни хөөрөө һэн.

Евгений Николаев Доной шахтёр Анатолий Юдахинтай бэшэг абалсадаг, дүй дүршэл тухайдаа бэшэлсэдэг юм. Анатолий Юдахин оройдоо 22-той аад, 30 хэлэ мэдэдэг. Харин Меццофанти 75, Бамбери—81 хүрэһэн байна. Николаев, Юдахин мэтын олон хэлэ мэдэдэг совет хүнүүд элдэб хэлэнүүдые үлэмжэ түргөөр шудална....

Теодор АУЭРБАХ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.
(АПН).

БУРЯАД ҮНЭН

4 дэхи нюур.
1964 оной сентябриин 6.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: жолоошодой ажал хэрэг тухай түрүү бэшэг; Кабанскын таряашадай хангалтагүй ажал тухай А. Коротаевагай шүүмжэлхы статья. Советско-чехословацка хамтын мэдүүлгэдэ гар табигдаһан ба нүхэд А. Новотный, Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэнүүд тухай ТАСС-ай мэдээсэл; «Промышленна аргаар үндэгэ, шубуунай мяха абаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол.

Хоёрдохи хуудаһанда: газетын тусхай корреспондент Г. Суб-

Мүнөөдэрэй номерто...

ботиной «Хонин ажал—манай ба... лиг» гэһэн статья; политичес... һуралсалда хүн бүхэниие ... баадуулха тушаа Г. Хогое... корреспонденци болон бусад.

Гурбадахи хуудаһанда: КП... эй ЦК-гай, СССР-эй Минис... нүүдэй Соведэй тогтоолой ... гэлжэлэл; уласхоорондын ... далаар дэлхэйн олон оронууд... абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүү...

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... Калашниковай «Аха дүүнэр» ... һэн романһаа абтаһан бүлэг; ... нирхолтой информацинууд бии.

Редактор
Ц. О. ОЧИРО...

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-3..., отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89 33-61 корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабсельков и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.
Н00212. Зак. № 749.